

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ. ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2, 1907

ԹԻԻ 5

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ

Հ. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր: Տարեկան գինն է մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դանեկան արծաթ, օտար երկիրներու համար 4 1/2 տոլար, կամ 6 շիլին, կամ 7 3/4 Ֆրանք: Մէկ բերրի գինն է 30 փարս: Ամսաբերքին տարեկան գինն է 6 դանեկան ամեն տեղւոյ համար: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիգան Խան, Կ. պոլիս:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ,

ՖԻՆԱՆՃՐԱՐ ԽՑՈՒՇՈՒ

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2, 1907

ԹԻԻ 5

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ժ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ 2. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամառնային Պտույտ Մը 73. — Որո՞ւ Աղօթելու եմք 75. — Օրենսգետի Մը Պատճառները Քրիստոսի Հաւատաւը 77. — Կրթութեան Հիւանդանոցները Ի Դարու Մէջ 78. — Զուտ Կաթ Մանկիկներու Համար 80. — Վերադարձական Գործողութեան Ցառազ Եկած Վերքեր 80. — Մեր Պզտիկները 81. — Հայ Եկեղեցին Միաբնակ Ե 82. — Օրհներգ Երկնայեան 83. — Իր Բերանը Ու Լեզուն Պահողը 85. — Նամակ Խաբէրդի Ճեմարանէն 86. — Մեղքի Ուղին 88. — Շրգիկի Նօթեր 88. — Տեղեկագիր Աստուածաշնչի Ընկերութեան 90. — Ըրեր Շրջակայ Եկեղեցիները 91. — Էօսեմիդէ 91. — Մայրիկիս Քով 92. — Քաղաքական Լուրեր 93.

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

[Խմբագրական]

10.

Այցելութիւն տուինք կուսակալ Թահիր փաշայի, ապաւարարոյ անձնաւորութեան մը՝ որ տարիներէ ի վեր այդ պաշտօնը կը վարէր և որու վարչութեան վրայ բարձր գովեստ լսած էինք։ Դանապը և կառավարական բոլոր պաշտօնատուները պարտաւորը քաղաքին մէջ չեն այլևս, ինչպէս էին երբ Վան կը ընակէինք մենք։ Այս պարիսպներէն դուրս նոր չէնք երբեք թաւական մեծ խումբ մը կը կազմէին։ Այցելութիւն տուինք նաև կուսակալի օգնականին, և երաժշտական հանգէսի մը հրաւիրուեցանք Ռուս հիւարատուն տան մէջ։ Օր մը մեր բարեկամներէն ԱՅին խանութները այցելեցինք, իսկ թիւը տուններուն ուր այցելութեան դապինք՝ շատ մեծ է։ Վանայ բոլոր տունները անխուրձ տղիւսէ չինուած են, և գրեթէ ամբողջ տանիքը հարթ է։ Մեզի ըսին թէ միայն երկու տուն և քանի մը խանութ ապաւնակուած են։ Վարձերը չափազանց ատեն են։ Բարեկամ մը, որ շատ հանգստաւատ տուն մը կը նստի և ընդարձակ ալ պարտէզ ունի յարակից, ըսաւ թէ տարեկան չորս ոսկի վարձք կու տայ։ Պզտեցի մը շատ բարեբախտ պիտի համարէր ինքզինք և թէ կարենար 25 ոսկի լսանք այդպիսի տեղ մը։

Օգոս. Աին բարեկամներու հետ Սր. Գրիգոր վանքը

դապինք կառքերով։ Վանքը զեղեցիկ զիւր մը ունի Վարազայ լեռան ետեւ հովանի մը մէջ։ Վանահայրն է Ներսէս Վրդ., որ մեզ եկեղեցին տարաւ և ըսաւ թէ 300-350 տարուան հնութիւն է այն, բան մը՝ որ անհաւանական չի թուիր։ Աւանդութիւն մը կայ թէ վանքին սկզբնական անունը Աստուածածին էր, ըսցց Սր. Գրիգոր այցելեց հոն և իր դաւադանը թողուց, որու ի յիշատակ փոխուեցաւ անոր անունը։ Բանի մը տարի առաջ կարդ մընոր սենեակներ տակցուեցան վանքին յարակից չէնք երբեք, և միսինարներու հետ կարգադրութիւն մը եղաւ, որով ուրիշներու նպատակով պահուող աշակերտներ սաշափ տարի այդ սենեակներէն մէկ քանին կը գրաւէն ամբողջ արձակուրդի տան։ 80 աղջիկ գտանք հոն իրենց վարժուհիներէն ոմանց հետ։ Սր. Գրիգորէ տղու մը ընկերակցութեամբ ձիով դապինք Ոսկի Բակ գիւղը, որու քով մեր Գերմանացի բարեկամները ընդարձակ ամարանոց մը չինած են ուրիշի նպատակով դաստիարակուող աշակերտներու մէկ մասին համար։ Հոն ալ 80 ուսանող գտանք, որոնք մաքուր օդ կը վայելէին և իրենց ժամանակին մէկ մասը քանդակարեղէնի մշակութեան կը նուիրէին։ Շէնքը անցեալ տարի լմնցաւ և ննջարաններէն ու խոհանոցէն դատ ունի մեծ ախոտ մը, որ ձմեռը կը դուրսնալի դապոցին կեն

Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ
ՀԱՅԵՐԷՆ — ԱՆԳՂԻԵՐԷՆ

Կը պարունակէ 40,000է աւելի բառեր, ոճեր, ասուծիւններ, եւն. եւն.
Քննադատուած ծանօթ լեզուագիտներէ

Այս բառարանը, որ կը բաղկանայ 507 էջերէ, պատրաստուած է մեծ խնամքով եւ գլխաւոր
հետեւողութեամբ Webster հայկապալ բառագիրքին:

Անհրժեշտ բոլոր անոնց՝ որոնք պէտք ունին ՎՃԻՐՈՒԹԻՒՆ ԳՐԶՆ. ԿՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆԻ մը:
Ընտիր պարունակութիւնն է լնտիր թուղթ. բնտիր կազմ. Գին լաթակազմ 35 դահեկան

ԶՈՐԵՔԻՆ, ԶՈՒԵԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԵՐԷՆ, ԳԱՂԻԵՐԷՆ, ԱՆԳՂԻԵՐԷՆ, ԳԵՐՈՒՆԵՐԷՆ

Կը պարունակէ 3 մասեր.

Մասն Ա. Բառագիրքութիւն.

Մասն Բ. Խօսակցութիւններ, այցելութեան, զնման վաճառման մամանակ աղեւալ արհես-
տաւորաց հետ, ճամբորդութեան մէջ, եւն.:

Մասն Գ. Նամակներ, տոմսեր, հրաւիրագրեր, պարտամուրհակներ, եւ վաճառականական
թղթակցութիւններ.

Գնահատուած ծանօթ լեզուագէտներէ

Այս հատորին շնորհիւ որ ամէն մարդու հաւատարմապէս կրնայ ոգտակար ըլլալ, կարելի է ԻՒՐ
ԻՒՐ ԴՆԱՆԻՔԻ մէջ սահուն կերպիւ խօսակցիլ եւ թղթակցիլ:

Անհրաժեշտ ամէն ուսանողի, ուսուցչի, վաճառականի, գրագրի, խանութպանի եւ առ հասարակ
ամէն մարդու: Էջ 320, գին լաթակազմ 12 դահեկան:

Վերոյիշեալ երկու գիրքերն ալ կը վաճառուին բոլոր գրավաճառաց քով: Կեդրոնատեղին է Պ. Պա-
լենց գրատունը: Վարժարանաց համար մասնաւոր զեղչ:

դանիններուն համար : 1,480 ոչխար և այժմ կային ձագերով մէկտեղ և 36 արջառ բացի 4 էջէ և 1 ձիէ : Սբ. Գրիգոր վերադառնալու միջոցին Դարման գիւղէն անցանք , որու քով կար հովանաւոր գեղեցիկ ճամբայ մը երկու կողմը քանի մը կարգ ուսիով : Այսքան սիրուն բան ոչ մէկ գիւղի մէջ տեսանք այն կողմերը : Հոն տեսանք նաեւ սպողի ծառեր և փաթաթէսի արտեր : Գիւղերէն շատին մէջ ոչինչ կը մշակուէի բացի միայն ցորեն , հաճար , դարբի և կորեկ :

Վարդապետ գաղաթին ալ ելանք : Մեծկակ խոճ-բով մը , մեծ մատամբ Ամերիկացիներէ և Գերմանացիներէ բաղկացած , կէսօրէ մը ետք ձիով ճամբայ ինկանք և երկու ժամէն հասանք Վարդապետ վանքը և կեցանք քանի մը ժամ : Վանքը հաճելի դիրք մը կը գրաւէ լեռան կողմին վրայ , լճին կը նայի և իրմէ վար ու իր շուրջ բաւական շատ ծառեր կան : Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին մէջ նոր շէնքեր աւելցուած են այնպիսի տեսակներով , որոնք ամառը կը դրուուին քաղաքէն եկող հիւրերով : Ուրիշի նպաստով կրթուող 60 մանչերու դպրոց մը կայ 4 ուսուցիչով : Սակայն աշակերտներուն մեծագոյն մասը բացակայ էր մեր այցելութեան միջոցին : Չորս վարդապետ կար , վանահայրն էր ծերունի Արիստակէս Վրդ. , երեւմիս Եպսկ.ի եղբայրը , որ Վանայ տառջնորդ էր մեր հոն բնակութեան միջոցին և որու գերեզմանը կը գտնուի Վարդապետ մէջ : Առաջ եօթը եկեղեցի կար : Լաւ կերպով նորոգուած երկուքն են Սբ. Գէորգ և Սբ. Աստուածածին , որոնք իրարու կըցուած են : Ուրիշ մը կը գործածուի իբրեւ թանգարան և հին շատ գիրք կը պարունակէ : Չորրորդը և հինգերորդը բաւական լաւ վիճակի մէջ պահուած են , իսկ վեցերորդը խարխուլ է և եօթներորդը անհետացած : Այս եկեղեցիներուն հիմնարկութիւնը տեղի ունեցած է , կ'ըսուի , իբր 1,000ին : Վարդապետ մէջ ճաշեցինք և յետոյ ժամուկէսէն գացինք Վերին Վարապ , ուր կը գտնուին հին վանքի մը հետքերը , որ լքուած է , կ'ըսուի , արդի Վարդապետ հիմնարկութեան տեսնները : Մեզի հետ երկու վրան բերած էինք և հոն գիշերեցինք և տեսանք որ շատ ծածկոյթի կարօտ ենք , վանն զի օդը շատ ցուրտ էր այդ բարձրութեան մէջ :

Կէսգիշերէն մէկուկէս ժամ ետքը ելլելով նախաճաշ ւրինք , և ժամ մը յետոյ պատրաստ եղանք զէպի գաղաթը մեկնելու : Այս էր երկուքուկէս ժամուան դժուարին վերելք մը , զոր ոտքով պիտի կատարէինք և արեւածայէն 20 վայրկեան առաջ բարձրագոյն կատարն հասանք : Մենք չնորհաւո-

րութիւններ ընդունեցանք , վանն զի արշաւախումբին մէջ ամէնէն տարիքոտն ըլլալով հանգերձ գաղաթին համադրներուն առաջիններէն եղանք : Տեսարանը զոր դիտեցինք անկէ՝ սքանչելի էր : Ազրը ճաղը երկու գաղաթներն ալ լիովին կը տեսնուէին , և դիտեցինք այն գեղեցիկ տեսարանը որ պարզուեցաւ , երբ նորածագ արեւուն ճառագայթները ձիւնապատ կմներուն վրայ կը փայլէին : Ճիշտ մեր ոտքն էր Արջակ լիճը , և քիչ մը անդին Վանայ Ծովը իր լեռներու շրջանակով : Այսպիսի տեսարան մը մարդ շատ անգամ չտեսներ ամբողջ կեանքին մէջ և լիովին արժեք մեր վերելքի ստժանքը : Վրանի հաստատման կէսէն մինչև Սբ. Գրիգոր ստժանելի և երկարատեւ եղաւ վայրէջքը :

Վանաորնակ Ամերիկացիներուն մէջ կայ երիցաւ կան Պորտի միախմբում մը , որ Նեստորականներուն մէջ կ'աշխատի : Տարւոյն լման վեց ամիսը կ'անցընէ լեռնային գաւառներուն մէջ , ուր կը գտնուին Նեստորական գիւղերուն շատը : Հոկ.ին կ'ելլէ Վանէ և չվերադառնար մինչև գարնանամուտէ ետքը : Նեստորականները սակաւաթիւ են : Այս միախմբումը բարեկամին վկայութեամբ իբր 100,000 Նեստորական կայ Թուրքիոյ մէջ , 40,000ը Կաթողիկ , իսկ մնացեալը գեւ իրենց մայրենի եկեղեցիին յարած : Պարսկաստանի մէջ անոնց թիւը իբր 40,000 է : Վանայ մօտակայ 12 Նեստորական գիւղերուն մէջ երեք քահանայ միայն կայ : Մին արտօնուած է պաշտօնավարել , վանն զի վնասուած է և թեով խեղանգամ : Միախմբում , Մբ. Մաքսօէլ , կաթողիկն կ'ընէ գիւղացիներուն հոգեւոր օգտին համար : Տանըմէկ գիւղի մէջ Բողոք. եկեղեցի կայ և ասոնք պիտի պահուին : Բացի միախմբութիւնը որոշած է այլեւ Բողոք. եկեղեցի չկաղմել , այլ կաթողիկն ընել ժողովրդին կրօնական շահերուն համար , մինչ կը մնան անոնք այն եկեղեցիին յարած , որու պեսն է Մարչիմոն : Անգղիացիները ևս որոնց հետ Պիթլիսէ Վան գացինք՝ Նեստորականներուն մէջ աշխատող մարդիկ էին : Վանայ մէջ ունին դպրոց մը քահանաներու և գիւղացի երեւելիներու որդիներուն համար , Մարչիմոնի բնակավայրին Գուհանիսի մէջ փոքր դպրոց մը , ուրիշ մը ևս Ուրմիոյ մէջ ի Պարսկաստան :

Վերջին այցելութիւն մը տուինք մեր փոքրիկ սիրելիներուն գերեզմաններուն , և Օգոս. 4/17ի առաւօտուն սկսանք վերադարձի մեր ճամբորդութիւնը : Բաղմաթիւ բարեկամներ եկան ուղեկոթ մաղթել մեզի և իրենց ցաւը յայտնել (իրենց անկեղծութեան վրայ ընտելացած չունինք) , որ չէինք կրնար աւելի երկար ժամանակ մնալ : Առաւօտուն

կանուխ մեղի եկեղններուն մէջ կար առաջնորդական փոխառնորդ Տէր Մեարտապ հայրը, և հաճոյք է զիստակ թէ իր ժողովրդին հոգևոր օգուտը վնասող այսքան խոստովանումն ու խոհեմ անձնատուութիւն մը կը վարէ պատասխանատուութեամբ լեցուն այդ պնշտօնը:

Մեր թամբաւոր ձին և բեռան ձին առջիւէ դըրկեցինք, յետոյ կառքով մը մեր բարեկամներէն երկուքին ընկերացանք մինչև Աւանց, Վանայ նուաժանոյցը, որ Արտեմիաի բացառութեամբ նոյն կողմերու ամէնէն մեծ գիւղն է: Հոն մեր բարեկամները եւս դարձան և մենք մեր ձին հեծանք: Մեր աջ կողմն էին Լէզք և Շահարաղի մեծ գիւղերը, և աւելի հեռուն կը տեսնէինք մեր ձախ կողմը Մարմէտ և Ալիւր գիւղերը, որոնք ևս մեծ են: Ալիւրի մօտ վանք մը կայ, ուրիշ մը ևս Ամէնաշատ գիւղին մօտ: Այս վերջինին համար մեր Խաչիկ ծառան ըսաւ թէ Յուլիսի մէջ չարաթ մը լուերն այնքան բազմութիւ կ'ըլլան որ անհանդուրժելի կ'ըլլան: Ապա աներեւոյթ կ'ըլլան ամբողջ տարի մը: Մենք այս դրոյցին ճշտութիւնը չենք երաշխաւորեր: Կէսօրի ճաշի համար Կիւրէի մէջ կանգ առնելով և ժամ մը ետքը Շահիէլաի անցնելով հասանք Ճանիկ, մեր մեկնակէտէն 8 ժամ հեռու, և հոն զիշերեցինք:

Հետեւեալ առաւօտ մեր ճամբան զէպ ի վար լճեղըր իջաւ Տիրամայր գիւղէն ոչ հեռու, ուր նշխար մը կայ, որ Մարիամ մօր քոյրանոցն է, կ'ըսուէ: Լողանք մը ընելէ ետեւ ձիերը քշեցինք զէպ ի լճին բազուկին գլուխը: Ծամբան Գուրգերու պատանկեցանք որոնք խնձորի բետով Պայազիա կ'երթային: Այս տարի այդ պտուղը չառ առառ էր, և Արտեմիաի առջև, ուր չառ խնձորատանն կայ, վեց նաւ տեսանք խնձորի բետի սպասող: Բաւական մեծ գետ մը կը վաղէ լճի բազուկին գլուխը, և մենք պարասաւորեցանք անոր եղերքէն բաւական վեր երթալ կամուրջին հասնելու համար: Ծամբուն այս մասին մօտ չառ ձմերուկանոցներ շինուած են վերջին 10 տարիներու մէջ: Կամուրջէն առաջ գիւղ մը անցանք, որ մատամբ Եգիտի է: Եգիտի ուրիշ քանի մը գիւղեր ալ կան նոյն կողմերը: Կամուրջէն ժամ մը անդին ի Գոմբան, Բրդախան գիւղ մը, կանգ առնք կէսօրի ճաշ ընելու և ոտսիւրմաները փոխելու համար: Մօտակայ գետին մէջ չորս հաւաղուս տեսանք:

ՈՐՈՒ ԱՂՕԹԵԼՈՒ ԵՆՔ (Յ. Գ. Գ.)

Մեր թղթակիցներէն մէկը ստպէս հարցում մը կ'ընէ. «Երբ աղօթք ընենք, Հայր Աստուածը և Որդի Աստուածը իրարմէ չզանազանելու դժուարութեանը մէջ կ'իյնանք: Այս ինչպէս ըլլալու է» Այս հարցումը մեր միտքը կը բերէ քարոզչի մը մէկ խօսքը զոր ժամանակաւ լսեցինք Ամերիկայի մէջ: Ան կը արդէն թէ «Որովհետեւ մենք Սուրբ Հոգիին զառ աղօթքներ չենք ընէր, ան վատցած է և մեղի չգար այսօր այնպէս ինչպէս եկաւ Պենտեկոստէի օրը» Արդ, որով մատուցանենք մեր աղօթքները: Այս հարցումը մեզ յոյժ փափուկ և յոյժ դժուարապատասխանելի խնդիրներու կ'առաջնորդէ, և սակայն աղօթող իւրաքանչիւր Բրիտանիի համար կարեւոր խնդիրներու: Այսինքն մինչ աղօթք կ'ընենք, Աստուածային երեք տարբեր անձերու թէ մէկ անձի աղօթելու ենք: Երբ Որդի և Հոգի Սուրբ անձերուն կ'աղօթենք, իբրեւ Հօրմէն անշատ էականութեւ խօսելու նման պիտի խօսինք թէ մէկ էակի խօսելու նման: Այս երեք անձերն իւրաքանչիւրին ամէն անգամուն աղօթք պիտի ընենք, թէ երբեմն մէկուն և երբեմն միւսին պիտի աղօթենք: Աղօթելու տեսն մեր երեւակայութեան առջև պատկեր մը բերելու ենք թէ ոչ:

Նախ, կը չեշտենք թէ աղօթքը Աստուծոյ միայն կը մատուցուի, և Աստուած մէկ էակ է միայն: Բրիտանիէսիւթիւնը Երրորդութեան վարդապետութիւնով երեք Աստուած չորսիցիներ: Մենք երեք Աստուած չունինք, մէկ Աստուած ունինք, և մեր աղօթքները այս մէկ Աստուծոյ կը մատուցուին: Ինչ ալ նշանակեն երեք անձ անպատճառ և Երրորդութեան վարդապետութիւնը, պէտք է որ հակադրական ըլլայ այս մէկ Աստուած գաղափարին: Այս մի Աստուածն է որ մեր փրկութիւնը ծրուգրեց, այս մի Աստուածն է որ մեր փրկութիւնը կատարեց մարդեղութեամբ: Դարձեալ սոյն այս մի Աստուածն է որ այսօր իւրաքանչիւր մարդու մէջ և համայն մարդկային սեփն մէջ կը կատարէ մեր փրկութիւնը: Այսինքն Հայր, Որդի և Հոգի Սուրբ ոչ թէ երեք, այլ միայն մի Աստուած է: Հետեւապէս Հօր մատուցուած աղօթքը այս մի Աստուծոյ մատուցուած աղօթք է: Որքան մատուցուած աղօթքը այս մի Աստուծոյ մատուցուած աղօթք է:

Սա ևս բոկնք թէ երբ մեր Տէրջ Յիսուսի կ'աղօթենք, անոր մարմնին նախելով չենք աղօթելու: Անոր մարմնային կեանքը մարդկային և արարած

Ե. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամ 9.45 (Բ. Թ.) ի Ռէսթ, Գումգափու: Նիւթ Գաղ. Ե. 22: Իւսկիւտար, ժամ 8½: Նիւթ Բ Կոր. 2. 6:

է, արարածի աղօթք չմատուցուիր: Մենք անոր Աստուածութեան նայելով կ'աղօթենք. աղօթք միայն Աստուծոյ կը մատուցուի: Պօղոս առաքեալ այս մասին գեղեցիկ կ'ըսէ. «Թէև Քրիստոսը մարմնով ճանչցանք, բայց հիմա ա'լ այնպէս չենք ճանչնար» (Բ Կոր. Ե. 16): «Մարմնով» չենք ճանչնար, այլ՝ Հոգիով: Վասն զի «Աստուած Հոգի է, և իրեն երկրպագողներուն ալ պէտք է որ հոգիով ու ճշմարտութիւնով երկրպագութիւն ընեն» (Յովհ. Դ. 24): Անշուշտ երբ աղօթքի մէջ «Քրիստոս» կ'ըսենք, անոր մէջ կը տեսնենք մարմնացեալ Աստուածը, և ուստի զուգորդութեան օրէնքով մեր երեակցութեան առջև մարդկային ձևն ու կերպարանքը կու գայ զոր ժամանակաւ զգեցաւ ան: Բայց իսկոյն մեր միտքը կը բերենք թէ մեր ըմբռնած ձևն ու կերպարանքը ճշմարիտ չէ, այլ երեակցական, և մեր երկրպագութեան պաշտամունքը ունէ՛ տանջութիւն չունի այս ձևին ու կերպարանին հետ: Մենք իսկ յօրինեցինք առիկա, և ուստի կ'աղօթենք այն Աստուծոյն որ ժամանակաւ մարմին տաւ բայց Հոգի է և յաւիտենական:

Արդ, եթէ պէտք է մի և Հոգի եղող Աստուծոյ և միայն անոր աղօթել, ուրեմն ի՞նչ կը նշանակէ մեր աղօթքները երբեմն Հօր, երբեմն Որդւոյն և երբեմն Սուրբ Հոգւոյն մատուցանել, և ի՞նչպէս կրնայ բացատրուիլ այս: Այս երկուքը հակասական չեն միմեծ, եւ պէտք չէ՞ որ կա՛մ այս Հայր, Որդի և Սուրբ Հոգի զանազանութիւնը վերջնենք և միայն մէկ էակի աղօթենք, և կա՛մ այս երեքն իւրաքանչիւրին երբ աղօթք կ'ընենք, երեակցիւր և զգալու ենք որ իւր թէ բոլորովին իրարմէ տարբեր էակներու աղօթք կ'ընենք: Բայց երբորդութեան վրայ ուղիղ գիտութիւնը այս գիտարութեան առաջը կ'առնէ: Մենք երեքանձն մի Աստուծոյ հաւատալով չենք հաւատար մի ընտելութիւն ունեցող երեք Աստուծոյ, ոչ ալ երեք անուն ունեցող մի Աստուծոյ, այլ կը հաւատանք մի Աստուծոյ որ երեք զանազանութիւն ունի իր մէջ: Մի Աստուծոյ որ, թէև մարմնական աշտոյ անտեսանելի, Յիսուս Քրիստոսով յայտնուեցաւ մեզի, և մեր մէջ մեզի համար հոգեւոր փրկութեան դործը կատարեց, մինչ նոյն ատեն մեզմէ ծածկուած էր. և նոյն Աստուծոյ որ այն փրկութիւնը և յայտնութիւնը մեզի ցուցնելու և մեզ համոզելու համար որ զայն ընդունինք, իբր Հոգի այսօր մեր մէջ և մեր հոգիներուն մէջ կը գործէ: Մեզմէ ծածկուած Հօրը, մեզի յայտնուած Որդւոյն և մեր մէջ գործող Հոգի Աստուծոյն, միևնոյն Աստուծոյն, նոյն ժամանակ ուրոյն երեք անձ

ունեցող Աստուծոյն, ա՛հա ա՛յս Աստուծոյն կ'աղօթենք: Արդ, Աստուծոյ մեզի հետ տանջութիւն ունեցող այս երեք զանազանութիւններուն ո՛րը որ գրաւէ մեր ուշադրութիւնը և սրո՛ւն որ կարօտութիւն զգանք, այն կողմէն կը մօտենանք Աստուծոյ Աղօթքը չէ Աստուծոյ հետ չոր ու ցամաք և ծխական խօսակցութիւն: Աղօթքը մեզի համար կենդանի և յարգի ընող հանգամանքը սա է որ, մենք զԱստուծոյ տնոր յայտնութեան և մեր հոգեկան կեանքին անոր հետ ունեցած յարաբերութիւնէն ի՞նչ կերպ որ կը հասկնանք, մեր հասկցածին համեմատ Աստուծոյ հետ հաղորդութիւն և տանջութիւն կ'ընենք: Եւ, ըստ Քրիստոսեական կրօնին, որովհետեւ յայտնութեան կատարելութիւնը, «կատարումն օրինաց և մարգարէից», Քրիստոս է, և Աստուած իր Հոգւով կը հաղորդակցի հաւատացեալոց հետ, Աստուծոյ մատուցանելի աղօթքները այս տեսակէտէն կը մատուցուին անոր: Եւ ա՛հա այս պատճառաւ, որովհետեւ անոր հետ կապակցութիւն ունինք, և վստահ ու սպասով ենք անոր սիրոյն և վարչութեան մասին, անոր կը մօտենանք իբրեւ մեր երկնաւոր Հօր: Եւ որովհետեւ ամէն մէկ աղօթք կը բխի սոյն կապակցութիւնէն և սիրոյ զգացումէն, առ հասարակ Տեսուն մերոյ մեզի սորվեցուցած եղանակաւ կը սկսինք մեր աղօթքը, «Ով Հայր մեր որ երկինքն ես»: Բայց որովհետեւ զԱստուծոյ կը տեսնենք և գիտենք Յիսուս Քրիստոսով կամ անոր մէջ և անոր միջոցաւ, իսկոյն մեր աղօթքները Քրիստոսի «սնունդով» կամ անոր այսինքն Քրիստոսի կը մատուցուին: Դիտեցէ՛ք որ տակաւին այն մի Աստուծոյն, այսինքն Քրիստոսով յայտնուած Աստուծոյն, կ'աղօթենք: Հոս բնական է որ մեր մտքին մէջ տեղ մը գրաւէ մարմնացեալ, այսինքն պատմական, Քրիստոսը ևս: Վասն զի մենք զԱստուծոյ նախ այն պատմական Քրիստոսին մէջ տեսնանք. «Բանը մարմին կըսու ու մեր մէջ բնակեցաւ (և անոր փառքը տեսանք՝ Հօրմէն միածնի փառքին պէս)» (Յովհ. Ա. 14): Հօր և Որդւոյ սոյն զանազանութիւնը միայն մէկ էակի այլեայլ ժամանակներ տրուած անուններ չեն, այլ՝ երկու անձեր՝ որ կը զանազանին միակ էակի մէջ, այնպէս որ մինչ Որդւոյն մէջ կը յայտնուի Աստուած, կար ծածկուած Հայրը որ ըսաւ, «Առիկա է իմ սիրելի Որդիս»: Դարձեալ երկուքը Դէ՛ էակ եղող Աստուած է: Եւ սակայն պատմական սոյն Քրիստոսը որ իր յարութիւնէն ետքը փառաւորուեցաւ, «ա՛լ մարմնով չենք ճանչնար»: Դարձեալ Ժաղէկաւորութիւնը վերջացած չէ. մեզի համար մնայուն զանձ մըն է: Քրիստոս մեզի համար մնայուն Փրկիչ մըն է: Այս-

չափին վատահ և աղահով ենք: Բայց առ այժմ ազէտ ենք վարագոյրին ետին գտնուած բաներուն նկատմամբ: Աստուծոյ անձին պատկանեալ զաղաւնիքները մեզմէ ծածուկ կը մնան: Արդ, երբ թէ՛ Հօրը թէ՛ Որդւոյն կ'աղօթենք, միեւնոյն Աստուծոյն աղօթած կ'ըլլանք տարբեր տեսակէտներէ:

Ի՞նչ կը նշանակէ Սուրբ Հոգւոյն մատուցած մեր աղօթքը: Սուրբ Հոգի կամ Աստուծոյ Հոգին ըսելով պէտք է որ հասկնանք Աստուծմէ բխած, հոս հոն ցրուած և անտեսանելի բարոյական ազդեցութիւն: «Աստուծոյ Հոգին» և Հոգին Աստուծոյ հոմանիշ են: Հոգին Աստուծոյ մեր հոգիներուն կ'ազդէ, Քրիստոսով յայտնուած ճշմարտութիւնը և սէրը մեր հոգիներուն կը պարզէ և կը հաղորդէ: Եւ եթէ մենք պատասխանենք անոր հրաւերին և ազդեցութեան, այն Հոգի Աստուծոյ մեր հոգիին մէջ կը գործէ և մեր կեանքին կը հաղորդակցի, մեր մէջ կը բնակի: Եւ ահա Սուրբ Հոգի կ'ըսենք Աստուծոյն այն կերպով մեր մէջ գործելը: Այս խմատը գեղեցկապէս կը տեսնուի Հռով. Բ. Գ-11ին մէջ: Տես ի՞նչ բառերով և ոճով կը խօսուի հոն. «Աստուծոյ Հոգին ձեր մէջ բնակած է» «Եթէ մէկը Քրիստոսի Հոգին չունի» «Եթէ Քրիստոս ձեր մէջ է» «Յիսուսը մեռելներէն յարուցանողին Հոգին ձեր մէջ բնակած է» «Նայեցէք հետապայ համարներուն ևս. «Աստուծոյ տաճար էք դուք» (Ա. Կոր. Գ. 17): «Ձեր մարմինները տաճար են Սուրբ Հոգիին» (Ա. Կոր. Զ. 19): «Տէրը Հոգին է. և ուր Տէրոջը Հոգին կայ» ևս. (Բ. Կոր. Գ. 17): Արդ, ըսել է թէ Հոգի եղող Աստուծոյ, իր մեր հոգիներուն հետ զբաղեւուն և մեր մէջ բնակելուն նկատմամբ Սուրբ Հոգին է: Նաև Սուրբ Հոգին Հօրմէն և Որդիէն անջատ անձ է: Եւ այս Հայրը, Որդին և Սուրբ Հոգին է մի էակ, մի Աստուծոյ: Արդ, երբ մենք Հոգի եղող Աստուծոյ կ'աղօթենք որ մեր հոգիներուն ազդէ և մեր մէջ գործէ, աղօթած կ'ըլլանք Սուրբ Հոգիին և Սուրբ Հոգիին համար և մի Աստուծոյն:

Արդ որով աղօթենք: Պատասխան. — Մի Աստուծոյ որ Հոգի է: Այն Աստուծոյն որ մեր Երկնաւոր Հայրն է, որ ի Յիսուս Քրիստոս մարմին առած և մեզի յայտնուած է, և որ ցարդ մեր հոգիներուն հետ կենսաբաշխ աննշուելի մէջ կը գտնուի: Ուրեմն Քրիստոսէին աղօթքը ոչ թէ երեք Աստուծոյ, այլ մի Աստուծոյ է: Ոչ թէ պարզ և Աստուծոյ, այլ՝ երեք աննշուելի մեզի հաղորդեցանք մի Աստուծոյ, այն Աստուծոյն՝ որով կապակցեալ ենք բացարձակապէս, և որ կը սիրէ

մեզ: Այն Աստուծոյն՝ որ կը խօսի մեզի և մեզի յայտնուած է Յիսուս Քրիստոսով, այն Աստուծոյն որ մեր հոգիներով կը զբաղի և մեզ սուրբ և կատարեալ ընել կ'ուզէ մեր կեանքը իր կեանքով լեցնելով: Արդ, կ'աղօթենք «Ով Հայր մեր», ըսելով, և կը յիշենք անոր հետ մեր ունեցած կապակցութիւնը, անոր առ մեզ և մեր առ նա սէրը, «Ով Յիսուս», կ'ըսենք, և կը յիշենք անոր մեզի յայտնուած սէրը և շնորհքը: «Ով Սուրբ Հոգի», կ'ըսենք, և գիտակցի կ'ըլլանք մեր մէջ գործող Աստուծոյն ներկայութեանը: «Բանդի անոր [Քրիստոսի] ձեռքով մենք երկուքս ալ մէկ Հոգիով՝ Հօրը մօտենալու արտօնութիւնը ունինք» (Եփես. Բ. 18):

Սա ևս աւելցնենք. ինչպէս կարեւորագոյն պայման է որ աղայ մը իր հօրը առ ինքն ունեցած բազմաթիւ յարաբերութիւնները կատարեալապէս հասկնայ, անոր հետ անկեղծ հաղորդութեան մէջ գտնուելու համար, նմանապէս մեզի ալ, աղօթքի միջոցաւ Աստուծոյ հետ հաղորդակցելու համար, հարկ է որ Մենք լնութիւնը և Մենք մեզի հետ ունեցած բազմազան յարաբերութիւնները հասկնանք: Գոհ կ'ըլլանք այնչափով զոր կարող ենք հասկնալ և մանկական միամտութեամբ և մեր անձերը անոր յանձնելով կ'աղօթենք, յուսալով թէ պատասխան պիտի ընդունինք:

ՕՐԷՆՍԻԵՏԻ ՄՐ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՒԱՏԱՂՈՒ

Ինչո՞ւ կը խնդրուի որ հրատարակեմ թէ ինչո՞ւ կը հաւատամ Քրիստոսի և անոր վարդապետութիւններուն:

Դժուար է պատկերի խնդրանքի մը պատասխանել, վասն զի մարդուս պատճառները շատ անգամ անձնական են իրեն համար, նաև վասն զի պատճառները տարբեր անձերու քով տարբեր կշիռ կ'ունենան: Այն որ մէկուն համար հզօրագոյն պատճառ է, հաղիւ կարեւորութիւն կը գտնէ ուրիշի մը քով: Այսու ամենայնիւ ամէն պատճառ լաւ է և շատ կայ: Մէկ քանին միայն պիտի յիշեմ ըստ զիպաց:

Քրիստոսի և անոր վարդապետութիւններուն կը հաւատամ անձնական փորձառութեանս հետեւանքով: Երբ անօթի եմ, կ'ուտեմ ու կը զօրանամ, չեմ գիտեր ի՞նչպէս: Կը տեսնեմ ու գիտեմ փոփոխութիւնը միայն: Թեբեւ բժիշկները քիչ մը կը հասկնան գործողութիւնը: Բայց ես չեմ հասկնար և ուրախ եմ որ օգտուելու համար հարկադրուած չեմ գիտնալ:

Սիրտս երբեմն կը վճառի. Քրիստոսի և անոր

վարդապետութիւններուն կը դիմեմ, և կը քաջալերուիմ, կը խրախուսուիմ, կը զօրանամ համբերելու, աշխատելու և վայելելու համար: Չեմ հատկապէս ինչպէս կամ ինչո՞ւ: Ուսեալ բժիշկներ քիչ մը միայն կը հատկանշուին զօրծողութիւնը: Այսօր թելով Աստուծոյ զօր Քրիստոս մեզի սորվեցուց կոչել «Հայր մեր, որ երկինքն ես» և անոր ապաւինելով կը զօրանամ յաւաքու, տոկալու և աշխատելու համար: Ուստի կը հաւատամ ու կ'ապաւինիմ:

Ո՛ր ժամանակ որ կ'աշխատիմ յաղթել անձիս հակումներուն դէպ ունայնամտութիւն, հպարտութիւն և ուրիշ չարութիւններ ու կը յաջողիմ, կ'զգամ թէ երկնաւոր այս Հօր օգնութեամբ է որ կը յաջողիմ: Ինք խոստացած է այդ օգնութիւնը տալ ո՛ր ժամանակ որ պէտքն զգացուի և խնդրուի: Երբեմն այդ պէտքն զգացած եմ և այդ օգնութիւնը գտած:

Քրիստոնէական գաղափարականներն են որ կեանքը ինծի թանկագին կ'ընծայեցնեն: Վերցուր այդ գաղափարականները, և ըստ իս սէնչ պիտի մտայ, որու համար արժէ ապրիլ այս աշխարհի և հանդերձեալ աշխարհի մէջ: Ուսելու և քննադատու և ուսելու ու քննադատու միջոցներ գտնելու փորձիկ չըջան մը կ'ըլլայ կեանքը և ոչ այլ ինչ: Որովհետեւ Քրիստոնէական գաղափարականները այսքան լաւ կը յարմարին մարդուս սրտին և հոգիին պէտքերուն, և որովհետեւ հոգին ու սիրտը կը գտնեն այդ գաղափարականները, այս նշան է թէ երկուքն ալ գոյութիւն ունին և թէ մին միւսին համար է: Այս ազատացող այնքան վճռական է որ քան ուրիշ ազատացող թէ մենք գոյութիւն ունինք Փիլիքապէս, մտաւորապէս կամ բարոյապէս և այնքան զօրաւոր որքան կրնայ ըլլալ ուրիշ բանի ազատացող:

Քրիստոսի հաւատադրուն և անոր վարդապետութիւնները ընդունելուն ազդեցութիւնը առ հասարակ բարձրացուցած է ժողովուրդները, իսկ այս ազդեցութեան բացակայութիւնը պատճառ եղած է ժողովուրդներուն անկման: Չստիպմը կարող եմ ըմբռնել այն գործողութիւնը, որով այս վարդապետութիւնները այդ արդիւնքները յառաջ կը բերեն: Բայց իրողութեան ազատացող կախում չունի այդ գործողութիւնը ըմբռնելու կարողութիւնէս: Իրողութիւնները աւելի բացորոշ կ'երևին քան այն գործողութիւնը, որով իրողութիւնները առաջ կու գան:

Ուր որ Սբ. Գիրքը ամենայն պատկառանքով կը կարդացուի ժողովրդին ստուարագոյն մասէն,

հոն աղնուագոյն մարդկութիւն յառաջ բերելու գործողութիւնը իր լաւագոյն արդիւնքները կու տայ: Պատմական իրողութիւն է այս: Ուստի կը հաւատամ Սբ. Գրքին: Քրիստոնէութեան աշխուստացիչ ու բարոյացուցիչ ազդեցութիւնը մեծագոյն հրաշքն է ամէն դարու մէջ: Հիմա իսկ մեր աշխարհն առջև կը գործուի նոյն հրաշքը բովանդակ աշխարհի մէջ: Նոյնչափ մեծ և համողիչ է այն ինծի համար որչափ պիտի ըլլային Պաղեստինի մէջ գործուածները, եթէ ես ակնհասեալ ըլլայի անոնց: Ուրիշ ոչ մէկ կրճի կամ փիլիսոփայութիւն մարդոց փոխարարձ պարտականութիւնները բացատրած է նոյնքան հանրօգուտ և նոյնքան վերացուցիչ ու շինիչ կերպով:

Կը հաւատամ թէ Քրիստոնէական գաղափարները Աստուածային են, մարդկային հարողութեան կարողութեան վեր: Քրիստոսի պատմութիւնն ուսումնասիրող բոլոր մեծ մարդիկ, նոյն իսկ անոնք որ թերեւ իրենց յատուկ պատճառներով ուրացած են Քրիստոսի Աստուածութիւնը, միաձայնութեամբ կ'ըսեն թէ անորն եղաւ միակ կատարեալ կեանքը, որ երբեք երեցաւ այս երկրի վրայ: Սակայն այդ կատարեալ կեանքը վարող Քրիստոսն իրեն համար չատ անգամ և մինչև իսկ իր վերջին խօսքով ըսաւ թէ ինք Աստուածային էր: Անոր նկարագիրը և կեանքը զիս կ'ստիպեն համարիլ զինք ամէնէն վստահելի վիճան, այսինքն մէկը՝ որ իր անձամբ գիացածը կը խօսի:

Բոլոր այս բարի արդիւնքները չեն կրնար հաշիւաւոր տարիներ պալ ու չարանաւիկ բովանդակ աշխարհի վրայ իրեն խորեցութեան արդիւնքներ:

ԿՐԹՈՒԱԾ ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ

Ի ԴԱՐՈՒ ՄԷՋ

(Տբ. Թոմէս Սէն Քէրէյլըն)

(Շար. Դաւիթ Բէնէն)

Մեր հիւանդապահները ամէն երկրի մէջ ժողովրդին կը սորվեցնեն թէ ինչ ընելու է հիւժախտէ չվարակուելու համար և վարակուելէ ետեւ զայն բուժելու համար, նախ մանրէէն խոյս տալով, երկրորդ՝ մարմնը ախտախի վիճակի մը մէջ պահելով ուր մարդս կարող ըլլայ անոր յարձակումներուն զիմադրել, երբ մարմնին մէջ մուտ գտած է արդէն: Ներկայ պարագաներուն տակ անկարելի է հիւժախտի մանրէներէ խուսափիլ ամէն ժամանակ, վասն զի հիւժախտաւոր շատեր ապէս ու անխորհուրդ են, այնպէս որ ամէն օր միլիոնաւոր մանրէներ կը ցրուուին արձակ համարձակ: Այս մանրէները կը գտնուին տունները, փողոցները, եկեղեցիները, խանութները և ամէն տեղ, ուր

մարդկային էակներ կը հաւաքուին : Բայց եթէ աւելին հիւժախառաւոր ջանար ջնջել իր անձին եկող մանրէները, ուրիշներու վարակման վտանգը պիտի վերնար ընդ հուսդ : Ուստի մեր հիւանդապահուհիները իրենց հիւանդներուն կը սորվեցնեն թէ իրենց ընտանիքներուն և իրենց զբաղներուն ի սէր պարտին բնաւ չթքնել տեղ մը, ուրիշ կրնայ մանրէն ուրիշներու վտանգուիլ, թէ յիշելու են որ բերանը միլիոնաւոր մանրէ կը պարունակէ, որոնք կրնան ամբողջ քաղաք մը թունաւորել և թէ ոճիր է անխորհրդաբար վտանգի ենթարկել իրենց սիրելիները և բարեկամները : Մարդոց ջներու իր անհոգութեամբ հրազէն պարպել և ուրիշներ սպաննել, ինչո՞ւ հիւժախառաւորներու ներքին իրենց ընկերն սպաննել այս կերպով : Ախպէն վարակուելու ենթակայ անձեր աղտոտ ձեռքերով ուտելու չեն, կամ հիւժախառաւորի հետ մէկ սենեակի մէջ պառկելու չեն : Տղայոց սորվեցնելու է աղտոտ դրամ կամ դորձածուած ուրիշ բաներ իրենց բերանը դնելէ զգուշանալ և ուրիշներու գործածած դաւաթէն կամ բաժակէն չխմել մինչև որ խնամով չուսացուի : Այնպիսի սենեակներու մէջ քնանալու են, ուր առատ թարմ օդ կայ, վասն զի թարմ օդը և արեւու լոյսը կը փճացնեն մանրէները : Հիւանդապահուհիները կը բացատրեն թէ ինչո՞ւ աղտոտ կարպետներ և վարագոյրներ վտանգաւոր են և թէ փոշին մէջէն քաջըշտած քղանցներ կրնան ախտին մանրէն տանիլ առան, և թէ ոչ միայն աւելին նախահոգութիւն ի գործ դնելու է մանրէները ջնջելու և անոնցմէ հեռանալու համար, այլ և մարմինը լաւագոյն կարելի վիճակին մէջ պահուելու է, որպէս զի մանրէին թոյլ չտայ իր հիւսկէններուն մէջ արմատանալ : Պաշտպանութիւնը միշտ վտանգաւոր է, վասն զի մանրէներու համար ածաման տեղ մը կը պատրաստէ : Գէշ օդի մէջ գործել, լաւ չօդափոխուած սենեակներու մէջ քնանալ, ոչ-անդարար բաներ ուտել, այս ամէնը կը ծառայեն պակսեցնել թոքային հիւանդութիւններու հաւանք տանելու ֆիզիքական կարողութիւնը, որով պէտք է դիմադրել ախտաբեր մանրէին : Թշնամին վտանգաւոր դարձնողը անոր մեծութիւնը չէ միշտ : Մեղուքաղը, ամինաւանդ թոշուն մը, ագուաւը կը փախցնէ անոր լոյսէն : Տեսնուած է որ փիղ սպաննուած է օձէ : Նմանապէս հիւժախառ մէկ մանրէն, որ զօրեղագոյն մանրազէտով միայն կրնայ տեսնուիլ, մարդուն ամէնէն մահաւոր թշնամիներէն մին է : Արդէն քաղաքակիրթ երկիրներու մեծ քաղաքներուն մէջ այս ախտէն մեծ նորոշներու թիւը պակսեցնելու մասին խոշոր քայ-

լեր աւանդած են, և կրթուած հիւանդապահուհիներուամբ կրնայ պարծիլ այն լաժնին վրայ, զոր ինք ունեցած է այդ գործին մէջ :

Հիւժախառ դարմաման մէջ թերեւս ամէնէն եղական և չահեկան փորձարկութիւնը, որու մէջ աշխատութեան և վառքի մեծագոյն լաժնն ունեցած է հիւանդապահուհին, ծովեղերեայ հիւանդանոցներու հաստատումն է ոսկրային հիւժախտէ տատապող աղայոց համար : Յրանսա կը դարմանէ տարին իւր 2,000 այսպիսի մահուկ ախտաւորներ, և Նիւ Եորք ձեռնարկած է 230,000 տոլարի շէնք կառուցանել Բոնի կղզին մէջ, ուր կը յուսացուի հազարաւոր փոքրիկներ բուժել այս սարսափելի ախտէն : Ամերիկայի մէջ այս նպատակով առաջին ձեռնարկը իւր երեք տարի առաջ սկսած քոնի մը տաղաւարով ի Սի Պրիդ, Բոնի կղզին հարաւային ծայրը : Յիսուսի չափ աղաք կը դարմանուին հոն, և մեծագոյն մասը, երբ ծովեղը կը ստորուին, անոյս վիճակի մէջ են ըստ երեւութիւն : Երբ տարի մը առաջ այցելեցի այդ հաստատութիւնը, 49 փոքրիկ հիւանդ պտայ հոն : Անոնց մեծ մասը տախտակներու կապուած էին այն յուսով որ իրենց ծոած ու տձեցած անդամները ուղղուին, ինչպէս մենք մեր պարտեղին մէջ ծոած կամ վնասուած տունկի կամ ծոռի մը անդամները պիտի կտայինք : Այն փոքրիկ մանչերը և աղջիկները դիշեր ցերեկ բաց օդին մէջ կը լնակին, որչափ ալ խիստ հով փչէ ուկիանոսէն : Միակ բանը, որով այս սղաքը կը պատապարտուին սմառ և ձմեռ, իրենց վերահասներուն չուրջ անցուած առազատի կտան է : Գրեթէ ուրիշ դարման չկայ բաց ի չնչելէ առողջարար այս աղի օդը և վայելելէ այն խնամքը զոր լու հիւանդապահուհիներ կու տան անոնց անդադար : Բառատուները հիւանդներուն, զորոնք տեսայ ես, ամէնը լայ ի չորուն շատ ծանր վիճակի մէջ ընդունուեցան : Իրենց ախտը շատ յառաջացած էր : Ինք հոգին արդէն իսկ արձակուած են իւրեւ բուժուած : Երեսուներկուքը շատ բարեքրում կրած են, երկուքը մեռան և միւսները երկբայելի կացութեան մէջ կը գտնուին : Քաղաքական այսպիսի փորձէ մը ետեւ, ուր դարմանուած յիսուն հիւանդներուն գրեթէ 40ը կ'առողջանան, կարելի է տարակուսիլ համանման հաստատութիւններ կանդնելու օգտակարութեան վրայ : Երբ դիտենք թէ Կ. պոլսոյ նման քաղաքի մը մէջ ամէն տարի հազարաւոր սղաք կը մնանին մեր չուրջ և նոյնչափ աղաք ալ ցմահ խեղանդամ կ'ըլլան այս ահարկու ախտին պատճառով, ի՞նչպէս կրնանք մեր համակրանքը և օգնութիւնը զլանալ

դեռառններուն, որոնց մին, հինգ տարեկան մահուակ մը, իր հիւանդապահուհիին ըստ ի Սի Պրիդ, «Ձեռ ուղեր մեռնիլ և հրեշտակ մը ըլլալ մինչև որ աղէկնալով չելլեմ տախտակէ կապանքէս և չխաղամ նախ»:

Կրթութեամբ հիւանդապահուհիներու յոյժ շահեկան աշխատութեան ուրիշ մէկ ճիւղը կապակցեալ է Ամերիկայի և Եւրոպայի մեծ քաղաքներէն ոմանց պատանեկան դատարաններուն հետ: Նիւ Եորք քաղաքին մէջ տղայոց դէմ անդթութեան արարքներ արգելող մեծ կազմակերպութեան ազդեցութեան չնորհիւ քանի մը տարի առաջ հաստատուեցաւ աշխարհի այն առաջին դատարանը, ուր միմիայն տղայոց դատեր կը լսուին: Այս հաստատութիւնը այնքան մեծ օրհնութիւն մը եղաւ և այնքան շահեկան է ամէն մարդասէրներու, որ տիտի արժէ ձեռքի համառօտիւ նկարագրել մէկ այցելութիւնս զոր տուի այդ դատարանին:

Չորրորդ Ծառուղիի ՉՅրդ վտղոյին անկիւնը տղայոց յատուկ արգելարանին մէջ օր մը մնալով՝ զգուշութեամբ դիտելէ ետեւ ոստիկանութեան կողմէ հոն բերուած տղաքը վարելու և կառավարելու դրութիւնը, հրաւիրուեցայ դատաւոր Տէնէլի քով ըստմիջ տղայոց դատարանին մէջ: Դատաւարութիւնը կատարուեցաւ Ամերիկեան պատժական ուրիշ ատեններու դրութեամբ: Սովորական ձեւակերպութիւնները յարգուեցան և բոլոր պաշտօնեաները և բարապանները ներկայ էին: Բայց տասնըվեց տարեկանէ վար տղայոց դատեր միայն կը նստնուէին: Նիւ Եորք քաղաքին մէջ ձերբակալուած տասնըվեցէ վար ամէն տղայ պէտք է որ ըստ օրինի տղայոց դատարանը տարուի դատուելու համար: Եւ այն օրը որ բարի դատաւորին քով ըստմած էի, կարծես իր տղաքը խրատող և ուղղող հօր մը խօսքերը կը լսէի մանաւանդ քան արդարութիւն ի դործ դնող դատական պաշտօնէի մը: Տղաքը մէկիկ մէկիկ կը բերուէին անոր, և ձերբակալող ոստիկանը կը պատմէր ձերբակալուողին պատմութիւնը: Յետոյ յանցաւորը ճանչցողներէն կը խնդրուէր վկայութիւն տալ անոր նկարագրին վրայ կամ հնարաւոր չբնականութիւնը ներկայացնել ուրիշ կերպերով: Դատաւորը, խնդրին բոլոր պարտքները ի նկատ առնելէ ետեւ, կամ ուրիշ պատեհութիւն մը կու տար տղուն եթէ իր վրայ հակող լաւ ծնողք ունէր, կամ կը զրկէր զայն մին այն բաղմամբիւ հաստատութիւններէն, որոնք հիմա Նիւ Եորքի մէջ կառուցուած են աղաք բարեկարգելու համար: Հոս կ'սկսէր հիւանդապահուհիին գործը, վասն զի եթէ տղան, փոխանակ ոստիկան

նութեան պաշտօնեաներուն յանձնուելու, վար գրուէր, հիւանդապահուհիի մը խնամքին կը յանձնուէր: Ան ալ հոգ կը ասնէր տղայոց մարմնական հանգստեան և մարքութեան, ինչպէս և կը հսկէր անոնց երբ հիւանդանային, մինչև այն օրը երբ իրենց սունը վերադարձուէին: (Շարունակել)

ԶՈՒՏ ԿԱԹ ՄԱՆԿԻՎՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Բոչէսթըր (Նիւ Եորք նահանգ) օրինակ հանդիսացաւ ամբողջ Միացեալ Նահանգաց մանկիկներու անուղին համար գործածուած կաթին հայթհայթման գործին մէջ: Տասը տարի առաջ Բոչէսթըրի ըմբռնելը և առողջապահական վարչութիւնը շիտ լեցան շատ մանկիկներու մահուան համար, մասնաւորապէս Յուլիս և Օգոստոս ամիսներուն մէջ: Հետազօտութեամբ հասկցուեցաւ թէ պատճառն էր անմաքուր կաթը: Տր. Կոլըր, առողջապահական պաշտօնեան, և Տր. Բոպի, անոր օգնականը, յատուկ անդեր սահմանեցին, ուր մայրեր ածան դուստ կաթ կրնային ստանալ առք եղանակներուն: Հիմնուեցաւ նաեւ մասնաւոր կաթնարան մը կամ բնաւ լուծարան մը: Կրթութեամբ հիւանդապահուհիներ, իւրաքանչիւր սահմանուած տեղի մէջ ուր կաթը կը ծախուի, հրահանգներ կու տան մայրերուն թէ մանկիկները ինչպէս խնամուելու են առք եղանակներուն: Առողջապահական պաշտօնեաները կը հաշուեն թէ այս կարգադրութեան ինքն ասորներու միջոցին հազար մանուկներու կեանքը վերականգնուած է: Բաղաքին ծախքը իւրաքանչիւր աղատուած մահուակի համար սոսաւ տղարէ քիչ մը աւելի եղած է: Արդեօք Ամերիկայի մէջ իրեն տուրք հաւաքուած ստակը ասկէ աւելի աղէկ նպատակի համար գործածուած է: Ինչ մը տարակուսելի է:

ՎԻՐԱՐՈՒԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՆԵՆ ԹԱՌԱՋ ԵԿԱԾ ՎԵՐԲԵՐ

Աստուր ևն թունաւորուած վէրքեր որոնք դիպուածով յառաջ կու գան երբ վիրաբոյժը գործողութիւն կը կատարէ արեան թունաւորումէ տառապող հիւանդի վրայ: Բայց չեն տարբերի երբեք դիպուածով թունաւորուած վէրքէ զոր կրնայ ստանալ մարդ: Անիկա պարզապէս արեան թունաւորումի սկզբնաւորութիւն է:

«Արեան թունաւորում» ասացուածը կը գործածուի բացատրելու համար հիւանդութիւն մը որ հետեանք է փտութեան մանրէներուն արեան մէջ մտնելուն, կամ թարախի ձեւակերպութեան, կամ մարմնէն դուրս գտնուած այդ մանրէներուն դոստացումը թոյններուն ծծումբին: Անիկա շատ աւելի

նուստի հասարակ հիւանդութիւն է հիմա քան զոր էր իբր երեսուն տարի առաջ, երբ տակաւին ծառայութ չէր հականերխական վիրաբուժութիւնը:

Այդ օրերը հիւանդանոցներուն մէջ, մինչև իսկ ամէնէն մարդկաներուն մէջ, միլիտանտ վարակիչ մանրէներ կը վխտային: Գործողութեան ժամանակ կիրարկուած դանակները և միւս գործիքները թէև ինամով կը լուացուէին օձառով և տաք ջրով, արդիւնքի մասին տարբերութիւն չունէին վայրենի աղբիւնաւորին թունաւոր նետերէն: Վէրքերուն գործածուած ծուառները (թիֆթիք) և զանոնք վէրքին վրայ պահելու համար կիրարկուած վիրակապերը, և սպունդր որով վէրքը կը լուացուէր ամէն մէկ անգամ որ վէրքը «կը փոխուէր», լի էր ախտի ողջ մանրէներով: Եւ ի վերջոյ նոյն իսկ վիրաբույժին ձեռքերը, որոնք մեծ խնամով մարդուած կ'ըլլային իբր թէ, շաղախեալ էին թարախի և փութեան մանրէներով:

Չարմանք չէ որ ինչ ինչ գործողութիւններու, որոնք զարդիս կը կատարուէին ամէն օր ամէն հիւանդանոցի մէջ արդիւնաւորապէս, այնպէս միօրինակ կը յաջորդէր արեան թունաւորում, որ գործողութիւնը կատարելու համարձակող վիրաբույժը, բացի այն պարագայէն որ մահը անխուսափելի ըլլար, սխալ գործողութիւն կատարելու յանցանքին մէջ կը դանուէր:

Այսօր հիւանդը չէ որ արեան թունաւորումի վտանգին կ'ենթարկուի, այլ վիրաբույժը, որ կըրնայ զիպուածով ինքզինքն պատկիսել սկիթուկի մը կամ եղունգով ճանկուածի մը միջոցաւ:

Արեան թունաւորումի առաջին նշաններն են բազկին մէջ ցաւի զգացում, վտան զի սովորաբար մասն է որ կը պատկիսուի, և կարմրութիւն և թիթե ուռոյց այն կէտին վրայ ուրիշ թոյնը մտած է: Այս կարմրութիւնը շուտ կը տարածուի բազկին ներքին կողմը ճիւղերու ձեւով որոնք աւելցային երակները կը ցուցնեն: Մանրէները կ'անցնին անոնց մէջէն և մուտ կը գտնեն ընդհանուր շրջաբերութեան մէջ: Կը կարծրանան և կ'ուսին անուրի (գոլթուկ) գեղձերն (պէյզ) ալ, որոնց մէջէն աւելույնները կ'անցնին:

Հիւանդը շուտ կը սկսի տենդ ունենալ, թեւեւ սարսուռներով ընդհատուած, այնուհետեւ կ'երեւին արեան թունաւորումի ընդհանուր ախտանշանները:

Այս վարակման դարմանումը զուտ վիրաբուժային է: Վէրքը լաւ մը բանալու և հակահեռե կ'ուէ, այնպէս որ թոյնին պատճառը ջնջուի եթէ ասիկա կատարուի ժամանակին և բուսական ճար-

տարութեամբ, արեան թունաւորում տեղի չունենար:

ՄԵՐ ՊԶՏԻԿՆԵՐԸ

Անբացարդէն Աղբիւն-Բէնը—Ա.

Գրեթէ ամէնքս ալ, ով որ ալ ըլլանք, եթէ լաւ մտածենք, պիտի յիշենք թէ կեանքերնուս մէջ հանդիպած ենք այնպիսի անձերու որոնք, չենք զնտեր թէ ինչպէս, կարծես թէ լոկ իրենց էութեան մաքնիսականութեամբ, մեծ վստահութիւն ու եռանդ ներշնչած են մեզի: Ամէն անհատի էութեանն անըպատելի աղբեցութիւն մը գուրս կը յորդէ զոր չենք կրնար կատարելապէս ըմբռնել կամ սեւէ կերպով նկարագրել, սակայն և այնպէս այդ անըպատելի ու աննկարագրելի աղբեցութիւնը կ'արտահայտէ իւրաքանչիւր մարդու կեանքէն, մինչև իսկ երբ ինքը չզգար:

Ամենահատարակ առարկաներ յաճախ մեր վրայ այնպիսի տարաւորութիւններ կը դրոնեն, որոնք իրենց նիւթական կազմութեան կամ արտաքին ձեւին հետ ուէ կտալ չունին: Առ, օրինակի համար, այն առնը ուր ծնած ես: Որչափ ալ հասարակ չենք մը ըլլայ անիկա, տակաւին կը զգաս թէ կը խօսի հետդ, կ'ըսէ քեզի բաներ մը զոր չես կրնար զուգորդել չենք կազմող տաղանդին, քարին, աղիւսին, ծեփին կամ կտւին հետ, ոչ ալ չ'ընտանք քին ընդհանուր ճարտարապետական կազմութեան հետ: Բայց և այնպէս այդ չենք պերճախօս լիզուով մը կը խօսի քեզի, աննիւթ ձայնով մը անգիր բանաստեղծութիւն մը կը դադարէ քեզի, ու դեռ «մանկութեան և ընտանեկան յարկ» սիրայի բառերը յոտակ կերպով լսել կը թուի:

Թէ՛ մենէ թէ՛ մեզ չըջապատող իրերէն այսպիսի լսին ու անշունչ աղբեցութիւն մը շարունակ գուրս կը հասի ուրիշները կրթիւն համար: Նոյն ժամանակ մենք ալ համապաղ ուրիշներէ այգալիսի կրթական անտեսանելի և անըպատելի աղբեցութեան մը տակ կը գտնուինք:

Անտարակոյս ծնողներ և դաստիարակներ այս անըպատելի աղբեցութիւնը ուրիշ ուէ մէկէ աւելի ուժով մանուկին հաղորդելու դերքին մէջ կը գտնուին: Էմէ Մարթէն, Յիւստոսի խնամասէր մատենագիրը, կ'ըսէ. «Տղայոց մէջ զգացողութիւնը իմացականութիւնէն առաջ կը ծնի: Առաջին պատասխանը որ մայրական ժպտին կը արուելի իմացականութեան արջալոյսին առաջին ծագումն է: Առաջին զգացումը մայրական գլուանքին պատասխանող հաճոյքն է: Ըմբռնումը զգացումի մէջ կը սկսի. այդ պատճառաւ զգացումները առաջին ան-

զամ արթնացողին կը պատկանի ամենէն երջանիկ ազդեցութիւնը: Մայրը առաքելութիւնը չի փնջնէ, այլ կը շէջնէ: Մանուկը ինչ է դաստիարակին յարաբերութեամբ: Տղէտ արարած մը, զոր դաստիարակը պէտք է կրթէ: Մանուկը ինչ է մօրը յարաբերութեամբ: Անմահ էակ մը, որուն հոգին մօրը գործն է անմահութեան համար կրթել: Լաւ դաստիարակներ լաւ աշակերտներ կը պատրաստեն, լաւ մայրեր լաւ մարդիկ կը պատրաստեն:»

Մայրերը և դաստիարակներ միայն մասնաւոր ժամանակներ խրատ կամ դաս տալով «պղծ» ազդեցութիւն կը բանեցնեն մանուկներու վրայ: Բայց կայ «անպղծ», կամ լաւ ևս է ըսել, անբացատրելի ազդեցութիւն մը զոր միշտ և հանապաղ կը բանեցնեն, ըլլայ տան մէջ, ըլլայ դպրոցի մէջ: Անոց ազդեցութիւնն է որ մանուկներու վրայ կը մնայ մինչև իսկ անոնց ըզրմաղը կեանքի մէջ նետուելէն ետքն ալ: Այդ աղնիւ ազդեցութիւնն է որ կեանքի մէջ բարձր գաղափարներ կը ներշնչէ անոնց և աղնիւ անձինք կ'ընէ զանոնք:

Բիւթերը, Գերմանացի մատենագիրը, կ'ըսէ. «Մարդու կեանքին մէջ ամենէն կարեւոր ժամանակամիջոցը մանկութիւնն է. քանզի այն տունն է որ անիկա ուրիշներու հետ չփոխն դադար գոյն ու կազապար կը ստանայ: Ամէն նոր կրթիչ իր նախորդէն նուազ ազդեցութիւն կ'ընէ մանկան վրայ. այնպէս որ, եթէ ամբողջ կեանքը կրթական հաստատութիւն մը նկատենք, նաւարկութեամբ աշխարհի չըմանը կոտորող մը իր տեսած ըզրմաղ ազդերէն նուազ ազդեցութիւն կը կրէ քան թէ իր մանկութեան ժամանակի դաստիարակն:»

Աշխարհահռչակ Անգլիացի դաստիարակ Թոմաս Անդուսի համար ըսուած է. «Լոկ իր ներկայութիւնը իր աշակերտներուն մէջ առողջութեան նւիրողի նոր ազդիւր մը կը թուէր տեսողով: Իր ներկայութիւնը այնպիսի շահեկանութիւն մը ու դերադանցութիւն մը կու տար կեանքին որ իր բաժանումէն ետքն ալ իր ներկայութիւնը երկար տուն մնաց իր աշակերտներուն հետ և իբրև կենդանի պատկեր մը ընտելեցաւ անոնց խորհուրդներուն մէջ: Արգարե մահը իրեց զանիկա իրենցմէ, բայց դաստիարակին և աշակերտներուն մէջակողի կողմը կը թուէր թէ դեռ ևս խղում չէր, և բաժանման դատարարը գրեթէ կը կորուսէր անջնջի կեանքի մը ու միութեան մը աւելի խորունկ զգայութիւն մէջ:»

Անբացատրելի ազդեցութեան լաւ օրինակներ են Սոկրատի, Կանիսկլիոսի և Պետտոպի նման բարեկարգիչներու և ուսուցիչներու հետեւողներուն

իրենց ուսուցիչներուն յիշատակը այն աստիճան վառ պահելը իբրև թէ անոնք ներկայ եղած ըլլային: Նոյնը ճշմարիտ չէ՞ Յիսուսի աշակերտներուն նկատմամբ, որ կարգ մը անուս ձկնորսներ ըլլալով հանդերձ՝ իրենց խաչուած Վարդապետին ներկայութիւնը միշտ հետեւին ունէին, անով կ'առաջնորդուէին և անկէ կը ներշնչուէին: Անոր ներկայութեան անբացատրելի ազդեցութիւնը իրենց էութիւնը լեցուցած էր, և ա՛յ ուրիշ բան չէին խորհել ու չէին զգար, այլ մի միայն Անիկա քարոզել:

Դպրոցի, փողոցի և տան մէջ ընկերակցութիւնը կարեւոր օրինակ մըն է անբացատրելի ազդեցութեան: Տղու մը տրուած ամենէն ընտիր դասեր ու խրատներ յաճախ ի դերև կ'ընչեն, երբ անիկա պատահաբար փողոցի մէջ խաղի ընկերոջ մը հետ սանձութիւն մշակէ: Անգամ մը հայր մը իր փճացած որդւոյն մօտին կ'ըսէր (ու դժբախտաբար փոքր չէ այս տեսակ հայրերու թիւը). «Ամենաբարձր կրթութիւնը զոր կրնայի տալ, տուի իրեն, լաւ օրինակ մը դրի առջևը, ամէն օր զինք աղօթքով Աստուծոյ կը յանձնէի. բայց և այնպէս անուս կ'ըլլաւ. չեմ հասկնար թէ ինչո՛ւ:»

Սակայն դարձանալու բան չկայ: Այդ հայրը իր տղուն՝ տունէն դուրս ունեցած ընկերակցութիւնը հաշիւի առած չէր. չէր տեսներ թէ չար ընկեր մը իր տղան մղութեան ու կործանման առաջնորդած էր: Այդ տեսակ ընկերոջ մը բարեկամութիւնը ամէն անական կապ խզելու չափ, մինչև իսկ մօր մը փափուկ սէրը արհամարհելու չափ դժբախտ էր:

Տեսանելի, չօչախելի ու բացատրելի ազդեցութեան չափ, անկէ ալ աւելի կարեւորութիւն տրուելու է անբացատրելի ազդեցութեան, որուն ամէն մանուկ ենթակայ է կրթուելու և նկարագրի կազմելու ժամանակամիջոցին մէջ: Մտողներ և ուսուցիչներ մեծապէս զանցառու կ'ըլլան եթէ ասիկա հաշիւի չառնեն:

Ա. Կ. Ս.

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԻԱԲՆԱ՞Կ Է

Եւրոպական և Ամերիկեան եկեղեցական պատմագիրներ ընդհանրապէս Հայ Եկեղեցին միաբնակ ճանցած և այնպէս ալ ներկայացուցած են, ինչպէս՝ Նէսնաբը, Շաֆ, Ֆիլլըր և ուրիշներ: Սոյն տողերուն մէջ պիտի ջանամ ցոյց տալ Հայ Եկեղեցին հաւատքը Գրիգորիոսի երկու ընտելեան մօտին: Բուն խնդրին մէջ մանկէ առաջ հարկ է որ ներկայացնեմ Նեստորի և Եւալիքէսի մոլորութիւնները, որոնց առաջինը դասապարտուեցաւ Եփեսոսի

ստորի ժողովին մէջ 431ին, իսկ վերջինը Քաղկեդոնի ժողովին մէջ 431ին, և անոնց հակառակ Բրիտանիական ըմբռնումը Բրիտանոսի ընտելութեան ներքոն մասին, որ պարզուեցաւ Քաղկեդոնի ժողովին մէջ:

Նեստոր կը վարդապետէր երկու ընտելութեան Բրիտանոսի մէջ, սակայն ան երկու ընտելութեան ըսելով կը հասկնար երկու անձ: Ան կ'ըսէր, ինչպէս Աստուած կը ընտելի սուրբերու կամ տաճարի մէջ առանց միաւորութեան, այնպէս Բրիտանոսի Աստուածային և մարդկային ընտելութեանները մէկ անձի մէջ միաւորուած չէին, այլ Աստուածային անձը մարդկային անձին հետ միացած էր արտաքին կամ բարոյական միաւորութեամբ միայն: Նեստոր իր այս մոլորութիւնը կը հաստատէր Յովհ. Բ. 49, Եբր. Բ. 2 և Թ. 44 համարներուն սխալ մեկնութիւն տալով:

Եւտիքէս Նեստորի մոլորութեան դէմ խօսած ատեն ս'յնքան ծայրայեղութեան գնաց որ Բրիտանոսի ընտելութեաններէն մին միւսին մէջ ընկղմուած, խառնուած, կտրուած, յեղափոխուած և միայն Աստուածային ընտելիւնը միայն անհատեց: Եւտիքէսի վարդապետութեան համաձայն, Բրիտանոսի մարմինը ուրիշ մարդոց մարմիններէն տարբեր էր, և կ'ըսէր, Աստուած չարչարուեցաւ ու մեռաւ:

Քաղկեդոնի ժողովը սակայն, հետեւելով Հռոմի Լեւոն եպիսկոպոսին Փլաշխանոսի ուղղած թուղթին թեղադրութիւններուն, հաստատեց երկու ընտելութեան Բրիտանոսի մէկ անձին մէջ, միացած առանց խառնակութեան, փոփոխութեան, բաժանումի կամ անջատումի, և պահուած իւրաքանչիւր ընտելութեան յատկութիւնները մէկ անձին մէջ:

Հիմա տեսնենք Հայ Եկեղեցիին հաւատքը Բրիտանոսի երկու ընտելութեաններուն նկատմամբ:

Հայ Եկեղեցին Քաղկեդոնի ժողովէն առաջ արդէն ունէր Բրիտանոսի երկու ընտելութեաններուն մասին որոշ հաւատք մը: Քաղկեդոնի ժողովէն 46 տարի առաջ, 435ին, Սահակ Պարթև կաթողիկոս բաղմաթիւ եպիսկոպոսներով և կղերականներով ժողով մը կը գումարէ Պրոկլի հարցումներուն պատասխանելու համար, որուն մէջ Սահակ կաթողիկոս ներկաներու խորհրդակցութեամբ և միաձայն հաւանութեամբ կ'ըսէ, «Մեր խոստովանիմք, զՔրիստոս յերկուց ընտելեանց մի առանձնաւորութիւն, մի դէմ, մի Բրիտանոս»:

Ընդհանրապէս կարծուած է թէ Հայ Եկեղեցին Քաղկեդոնի ժողովին մէջ ներկայացուցիչներ չունենալուն համար ընդունած չէ այդ ժողովը: Սակայն ընդհակառակը Չամչեան, Պողճեան, և արտաքին

պատմադիրներէն Մանսի կը կարծեն թէ Քաղկեդոնի ժողովին մէջ այնչափ Հայ եպիսկոպոսներ չըլլանուած են, որչափ անկէ առջի ժողովներուն մէջ զանուած չեն: Ասոնք մինչև իսկ այդ Հայ եպիսկոպոսներուն անունները իրենց վերաբերած տեղին անուններովը, Յունարէն ընագրին հետ, կը ներկայանան: Քաղկեդոնի ժողովին ներկայ զանուոյ Հայ եպիսկոպոսներ միւս ժողովականներուն հետ պատարարակով Եւտիքէսի մոլորութիւնը՝ ստորադրած են ժողովին որոշումները:

Ե. դարուն մէջ Թարգմանիչներու խումբը՝ ընդունած է Բրիտանոսի երկու ընտելութեանները. առանցմէ միայն հետեւեալներու վկայութիւնները բաւական կը համարիմ: Եղիշէ Բրիտանոսի յարութեան վրայ խօսելով կ'ըսէ, «Բանդի յարութիւն էր մարդոց և Աստուծոյ, մարդոց՝ ըստ ընտելեան, և Աստուծոյ՝ ըստ սարազնութեան, և երկուցնայ միացելոց» — Մովսէս Խորենացին ալ կ'ըսէ, «ՅԱստուածային պոյութիւնէն անհատապար Հայր, և Որդի՝ յերկուց ընտելեանց միացեալ Բրիտանոս» — Իսկ Մամբրէ Վերծանող կ'ըսէ Բրիտանոսի համար, «Եւ ի տան հաղանդութեան զայ որ զանհաղանդ մարդկեղէն ընտելեանս ընդ հաղանդի Բանին միաւորէ»:

Է. դարուն մէջ, 629ին, Եղբ կաթողիկոս Յունաց Հերակլէս կայսրին յորդորանքով բաղմաթիւ եպիսկոպոսներով ժողով մը գումարեց: Այս ժողովը քննելով Քաղկեդոնի ժողովը և անոր որոշումները՝ ընդունեց թէ՛ ժողովը և թէ՛ Բրիտանոսի երկու ընտելեան վարդապետութիւնը:

Բ. դարուն սկիզբը (718-728) Յովհաննէս Դ. Օձնեցի կաթողիկոսին Երեւութական (docelist)ներու դէմ գրած ճառը համակ Բրիտանոսի երկու ընտելեան պաշտպանութիւնն է: Մէկ մէջըրեւում մը միայն բաւական է տակէ: Ան կ'ըսէ նոյն ճառին մէջ, «Փախչիմ ի ընտելեանդ անուանէ, և ընդ նմին և յերկուցդ ասելոց, և ոչ զիտես թէ մարմին տակով յերկոսին ի ներքս ըմբռնիս յորոց փախչիմք: Արդ . . . զմարմինն՝ մարմին Բանին տակով, և զԲանն՝ առայեալ մարմին ունել, զի՞նչ այլ ինչ թուիցիս տակ, եթէ ոչ կրկին: Եւ զարձեալ՝ զԲանն ի Հօրէ տակով, զՀօրն առայեալ նմա զընտելութիւն, իսկ զմարմինն ի մարդկանէ տակով՝ զձր ունել տակս նմա ընտելութիւն, եթէ ոչ զմարդկանս . . . Իսկ եթէ՛ զմի և զնոյն Բրիտանոս յերկուց խոստովանեցիս տակ ընտելեանց, այսինքն աստուածային և մարդկային, ընդէր զարհուրիս և զայրանաս . . . »

Թ. դարուն մէջ, 862ին, Զարաթիա կաթողիկոս զործակցութեամբ Նիկիոյ Վաճան արքեպիսկոպոսին բաղմաթիւ եպիսկոպոսներով ժողով մը գում-

մարեց: Սոյն ժողովին մէջ Վահան արքեպիսկոպոս Սահակ Պարթև կաթողիկոսին Աշախատի ժողովին մէջ զուրցած խօսքը կրկնելով կը հաստատուէ: Սոյն ժողովը ԺՆ. կանոններ սահմանած է, որոնց մէջ է. կանոններ մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանի է: Հոն ըսուած է, «Եթէ որ ոչ խոստովանի, որ յԱստուծոյ Հօրէ Բանն լեալ մարդ, կատարեալ Աստուծոյ թեմանքն և կատարեալ մարդկութեամբն յերկուց բնութեանց ի մի գէմ և ի մի անձն միաւորեալ . . . աջակիսին նշովեալ եղիցի:» — Զաքարիա կաթողիկոս իր Զարգարանոց ճառին մէջ կ'ըսէ, «Եւ հանին գնա ի խաչ յայն անդին, յոր ետես Աբրահամ զխոյն կախեալ զծառն Սաբեկայ զեղջերայն. քանզի նշանակեաց զերկուս բնութիւնս զծայրագոյնս և զհրաշխառս, զերազանց միաւորեալս ի վեր քան զմիտս և զբանս:»

Ժ. դարուն մէջ Վահան կաթողիկոս, Խոսրով Անձեալի, Գրիգոր Նարեկացի և Գրիգոր Մաղկոսուրտ ընդունած են Քաղկեդոնի ժողովը և երկու բնութեան վարդապետութիւնը: Մեծն Խոսրով Անձեալի իր Պատարագի Մեկնութեան մէջ կ'ըսէ, «Աստուածային բնութիւնն ի միաւորելն ընդ մարմնոյն զերկուցուց յատկութիւնն անշիփթ պահեաց . . . Միացաւ ասէ ի մարմին անշիփթաբար, զի ոչ փոխարկւումն կամ ի բաց բարձումն արար աստուածային կամ մարդկային բնութեանցն, այլ միացոյց զբնութիւնսն:» — Գրիգոր Նարեկացին սա խօսքերը կը գնէ Քրիստոսի բերնին մէջ, «Ինձ հաղար և նմա երկերիւր, որ զերկու բնութիւնս ունիմ միաւորեալ ի մի հոգի և մարմին, և կատարեալքն ինձ, որ կատարեալս եմ Աստուածութեամբս և մարդկութեամբս:»

ԺԲ. դարուն մէջ կը գտնենք կարգ մը հայրապետներ և եկեղեցական Հայրեր, որոնք պաշտպան կանգնած են Քրիստոսի երկու բնութեան: Ասոնց մէջ առաջինն է Գրիգոր Գ. Պահլավունի կաթողիկոսը (1143-1167): Սոյն կաթողիկոսը Յունաց Միքայէլ պատրիարքին ուղղած թուղթին մէջ կ'ըսէ, «Արդ՝ խոստովանիմք համաձայն ձեզ՝ ի Քրիստոսի անձաւ միաւորութիւնն՝ երկու բնութեան տեսութիւն . . . :» — Ասոր յաջորդը Ներսէս Կլայեցի՝ Շնորհալին, Հայ Եկեղեցիին աստուածաբան կաթողիկոսը (1167-1172), կը պաշտպանէ բացորոշապէս Քրիստոսի երկու բնութիւնները: Աւելորդ կը համարիմ պարզել հոս Ներսէս Շնորհալի և Յունաց Կիւ Մանուէլ կայսրին միջև տեղի ունեցած թղթ-թակցութիւնները, և Թէորեանոսի և Շնորհալի միջև եղած բանակցութիւնները. այլ Շնորհալին միայն մէկ մէջբերում յառաջ բերելով կը բա-

ւականանամ: Ան Կիւ Մանուէլի գրած թուղթին մէջ կ'ըսէ, «Վասն որոյ ո՛չ ըստ Նեոստորի յերկուս գէմս բաժանեմք զմին Քրիստոս, և ո՛չ ըստ Եւտիքեայ և համախոհից նորին ի մի բնութիւնս ժողովումք չիթմամք և ալլալութեամբ: Այլ ունիմք ասել զերկուս բնութիւնս՝ ըստ Մեծին Գրիգորի . . . : Եթէ բնութիւն երկուք, յաւելու ասել և զպատճառն, քանզի Աստուած և մարդ, և այս յիշաւի, զի թէ Աստուած միայն էր, կամ մարդ միայն, ի գէպ էր ասել մի բնութիւնս ունել, կամ Աստուծոյ և կամ մարդկան:» — Շնորհալին յաջորդը Գրիգոր Գ. Տղայ կաթողիկոսը 1178ին Հոռմկլայի կամ Տարսնի մէջ ժողով մը կը գումարէ բազմաթիւ եպիսկոպոսներով. այդ ժողովը նշովելով Եւտիքէսը կը դաւանի Քրիստոսի երկու բնութիւնները: Գրիգոր Տղայ Տուաէորդիին գէմ, որ Քրիստոսի մարդկային բնութիւնը յւերանալով միայն Աստուածային բնութիւնը կ'ընդունէր, ստպէս կը գրէ, «Քանզի առաքեցաւ, այլ իբրեւ զմարդ, զի կրկին էր . . . յորս ոմանք գայթակղին ի բարձրագոյնս և ի խոնարհագոյնս, միացուցանեն և ժողովն չարաչար, և կամ բաժանեն հատանն անաստուածաբար: Սորա բաժանել պարտ էր, և նոցա միաւորել:» — Ներսէս Լամբրոնային, յայտնապէս կ'ըսէ, «Նոյն է Աստուած և մարդ ասել Քրիստոս, և երկու բնութիւն:» — Սարգիս Շնորհալին ալ իր Մեկնութիւն Յովհաննոսին մէջ կը գրէ, «Իսկ այս անուանք զերկուսեանն մեղ նկարագրեն զբնութիւն, զաստուածային և զմարդկային, ընդ միմեանս միանալով անշիփթելի և անանջատելի:» — Իսկ Յովհաննէս Սարկաւազ վարդապետը գեղեցկապէս կը գրէ Վասն Քահանայութեան ճառին մէջ, «Թէպէտե միութիւն եղև բնութեանցն ճշմարտապէս, այլ չիթմում և խանտակութիւն ոչ, այլ միացին բնութիւնքն՝ չիթմումն ոչ կրեալ:»

ԺԳ. դարուն մէջ ոչ Հայ Եկեղեցին ընդունած է Քրիստոսի երկու բնութեան վարդապետութիւնը: Վարդան վարդապետ կը գրէ, «Այլ դու, ով աստուածային և քահանայական գլուխ (Քրիստոս) . . . աղամային բնութեանս ըստ պատկերի եղելոյ ճշմարիտ կերպարանին ցուցող անխառն և պարզ մաքրութեամբ . . . հրաշալի յերկուցն միաւորութեամբ:» — Յովհաննէս վարդապետ Արժիշեցին ալ կը գրէ, «Անշիփթ էր միութիւն Աստուծոյն և մարդոյն, քանզի երկու բնութիւնք թէպէտե միացան սակայն ոչինչ չիթեցան, այլ կատարեալ միացին, զի Քրիստոս Աստուած է և մարդ է կատարեալ:» — Նոյնպէս Գրիգոր Սիւնայի կ'ըսէ,

«Աւետեօք հրեշտակին ընակէ յարդանդի . . . երկաշքանչիւրոցն յատկութիւն ընտելեանց պահեալ անշիտի և միացեալ անճառապէս ի վեր քան զամենայն խառնումն և միութիւն . մի Որդի, մի Տէր Յիսուս Քրիստոս յերկուց կատարելոց» — Սոքն զարուն վերջերը կը գտնենք Գրիգոր Է. Անաւարդեցի կաթողիկոսը՝ որ սապէս կ'ըսէ, «Ազատիմք ի ժողովոցն բանադրանաց, և ընդունիմք յեկեղեցին Աստուծոյ . . . երբ զեօթն ժողովն ընդունիմք, և զերկու ընտելիւնն . . . » (Շարունակէլ)

Կարին

Կ. ՅՈՎ. Է. Յ. ՍԵՆԱՆԵԱՆ

ՕՐՀՆԵՐԳ ԵՐԵՎԱՆԵԱՆ

Ինչպէս կըրնամ, փառք ալելու
Ասանց Տէրոջ օրհներգելու,
Մընակ հանդիսան իմ գիշերուան
Եւ անցնել մութն անթիւեան:
Խիստ կոյր պէտք է լինիմ յոյնժամ,
Երբ անաղօթք, անզոյք քնանամ.
Ապերախոս, վատ ու ժանտաղէմ,
Երբ իմ Աստուծոյ չի փառատրեմ:
Ոչ, ով Տէր, ոչ, սըրախ խորէն
Անկեղծօրէն թող վեր կլին
Իմ մաղթանքներ ամէն իրիւն,
Երբ ես յոյնամ մընեմ ի քուն:
Ո՞վ ինձ օղնեց ցորեկն ամբողջ,
Ո՞վ զիս պահեց այսպէս առողջ.
Չէ՞ որ գուն, Տէր բազմադորով.
Կ'օրհնեմ քեզ արդ բոլոր հոգեով:

ՅԱՆՈՐ ՇԱՀԱԿԵՆԵԱՆ

ԻՐ ԲԵՐԱՆԸ ՈՒ ԼԵՋՈՒՆ ՊԱՀՈՂԸ (Առակ. ԻԱ. 23)

Լեզուն համար հին ու նոր խնայողները և փիլիսոփաները շատ բաներ ըսած են: Սակայն կ'արժէ միշտ յիշել ու յիշեցնել Յակոբ Առաքելոյն սա նկարագրութիւնը. «Այսպէս ալ լեզուն պզտիկ անգամ մըն է, ու մեծ բաներ կը խօսի. ահա քիչ մը կրակը ո՛րչափ բան բոցի կու տայ: Լեզուն ալ կրակ մըն է, անխրատութեան արեւելքը մը. լեզուն մեր անդամներուն մէջ աջնապէս դրուած է, որ բոլոր մարմինը կ'աղակտանէ, և ընտելեան չըջանը կը բռնկցնէ. ու ինք գեհեանէն կը բռնկի: Բայց լեզուն մարդոց մէջ կը չկրնար նուաճել. անխիտ անզուսպ չար է, ու մահաբեր թոյնով լեցուն»: Այս ահուկի նկարագրութիւնը որքան իրական՝ այնքան ալ կարեւոր է մեզ ամէնուս:

Ինձ կը թուի թէ այս զլուխը մոռցուած է

իմ սեռիս մեծամասնութենէն, վասն զի պէտք է խոստովանիմ թէ մեզ գիւրաւ պաշարող մեղքերէն մին կըսած է մեր անզուսպ լեզունութիւն խօսիլը: Եթէ արանց մէջ զինեմուք լեզուն կայ, կանանց մէջ բամբասամոլութիւն կայ: Եթէ արանց մէջ ծխել կայ, կանանց մէջ իրար խժեռել կայ: Միշտ ցաւով դիտած եմ որ մենք կիրնրս այր մարդոցմէ աւելի փոքրողի արարածներ կըսած ենք, զծուծ շարժառիթներով պաշարուած ու յիմար նախանձով մը լեցունած հանգէպ մեր զրացիներուն, մեր բարեկամներուն ու մինչև իսկ մեր ազգականներուն: Երեսանց ժպիտ, յարգանք ցոյց կու տանք, իսկ ետեւէն Առաքելոյն ըսածին պէս զառն նախանձ ու հակառակութիւն: Եթէ օրինաւորապէս կարող չըլլանք հասնիլ ուրիշի մը մէկ առաւելութեան, խարդախ, կեղծաւոր ու նահագւոր դիւր մը կը բռնենք և ոչինչ առիթով պատառաւ կ'ըլլանք. զայն նախատել իր թերի կողմերը երեսն բերելով: Շատ անգամ մեր միակ կերպն է ինքզինքնիս գովելու համար բացակայ կլին մը նախատել, մեր զաւակները գովելու համար այսինչ կնոջը մանչը կամ աղջիկը պարտաւել, և կամ մեր ամուսնոյն հաւատարմութիւնը հաստատելու համար մեր խեղճ գրացիին էրկանը կհանքովը հետաքրքրուած ուշ կամ կանուխ տուն դալը կը փախանք: Երբեմն ալ աղայամիտ նախանձով մը գեղեցիկին աղեղ ու չնորհալի կնոջ անչնորհք կ'ըսենք: Միթէ տասնի յիմար նախատիւնը մը ընելով կրնանք աւելի չնորհալի երեւիլ մերկնաներուն. ոչ երբէք: Պէտք է յուսէա խորհիւնք թէ մեր մեծ Արարիչը մեզմով միայն չբաւականացաւ, ու մեզ չնորհալի ընելու միակ միջոցը մեր սրտերը ու հոգիները աշխուսեցնելն է: Առաքելոյն մօտիկ ընենք: Ի՞նչ կ'ըսէ. «Ո՞ւրիշ են . . . կուրները ձեր մէջ: Կը ցանկարք ու չունիր, կը սպաննէք ու կը նախանձիք, և չէք կրնար ձեր ուզածին հասնիլ»: Կ'աղաչեմ չար նախանձը ձդենք. կուրները, վէճերը վերջացնենք և ջանանք սոսնձ գնել մեր լեզուններուն: Այլ գաղաղիւնք մեր հոգարտ ու ամբարտաւան կեղծիւններովը դիւրաւ միլաւորելէ: Վասն զի մենք շատ վնասուեցանք թէ՛ հոգեւորապէս և թէ՛ ֆիզիկապէս. զի նախանձը կըծող սրդ մըն է, ու անզուսպ լեզուն անխրատ խարաղան մը: Մեր մեծ Վարդապետին մօտիկ ընենք. «Խնչո՞ւ քու կըլլորդ աչքին մէջի չիւղը կը տեսնես, ու քու աչքիդ մէջի գերանին չես նայիր: Կեղծաւոր, տուժ քու աչքէդ գերանը հանէ» (Մատ. Է. 7): Այո, պէտք է նախ մեր գերաններուն նայինք: Եթէ երբէք նոր գերան մը, նոր

մեղք մը չունինք մեղ ամէջնող. մեր հին հին մեղքերը յիշենք, ու անոնք բաւական պիտի ըլլան մեղ ամէջնելու ու լուսնելու. Նախատեցինք, բարասեցինք ու չուղեցինք փոխարէնը նախատուել: Եթէ քիչ մը սանձ դնէինք մեր լեզուներուն, այս անցնող տարւոյն մէջ աւելի երջանիկ պիտի ըլլայինք, ու մեր անմեղ զաւակաց սրտերը ու աւանդները աւելի ազնիւ ու մաքուր պիտի մնային: Մեր նեղութիւններուն մեծ մասը մեր լեզուներէն եկան: Եթէ աղէկ լսել կ'ուզենք, պէտք է աղէկ խօսինք մեր ընկեր արարածներուն վրայ: Վար, վար ամենքը այս արդիւնէ կողմերները, վասն զի նեղ է այն դուռը ու նեղուայք է այն ճամբան, ուրիշ մենք պիտի անցնինք: Կանգ առնենք ու խորհնք թէ կեանքը պարտաւորութիւն մ'է, և լուծեր ունինք: Ուստի որչափ կըրնանք՝ օգնենք իրարու ու ոչ թէ ծանարկեանք զիրար: Ահ, խաչ կայ ամէն մէկուս, վիշտեր ու նիւնք: Խնդրենք մեր Փրկիչն որ իր սիրով ճմլէ մեր սրտերը, ու մեր անցեալ կեանքէն խրատուած ջանասք գէթ այս նոր տարուան մէջ անկեղծ, անշահախնդիր ու սուրբ սիրով մը սիրել զիրար: «Ահա, ես չուտով կու գամ», կ'ըսէ Տէրը, «ամէն մէկուն իր գործքին համեմատ հատուցում ընելու»:

ՁԻՒ ԾՈՒՇԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽԱՐԲԵՐՈՒ ԶԵՄԱՐԱՆԵՆ

(Տր. Էմիլիան)

2. Որովհետեւ ասիւ էր (*) Քրիստոսի կողմէ երեւելու և ինչ է մեր անշահախնդր և օրհնելու: Այս ճշմարտութեան նկատմամբ բազմաթիւ վկայութիւններ կան: Բայց թէ Քրիստոսի կոչումը իրականապէս կորսուած հոգիներուն փրկութիւնն էր, այդ մասին մեր վերջին կտակածը վերցնելու համար միտք բերենք քանի մը կարեւոր համարներ: Առաջին անգամ ընտրենք Քրիստոսի վարդապետութեան և վերջը Առաքեալներու Թուղթերէն: Կարդանք կարգով աս հետեւող վկայութիւնները. Մատ. Ի. 28, ԻԶ. 28, Դու. ԺԺ. 10, ԻԴ. 44—46, Յով. Ա. 39, Դ. 14—19, Զ. 37—40, Գոր. Բ. 32—33, Հռոմ. Գ. Դ. 23, Ե. 6—11, Բ. 32, Ա. Կոր. ԺԵ. 3, Բ. Կոր. Ե. 17—21, Ա. Տիմ. Ա. 13 և չափ մը ուրիշներ ու հաւատարմապէս յստակ և որոշ: Այսպէս կը տեսնենք թէ հոգիներուն փրկութիւնը չէ թէ միայն Քրիստոսի կոչման մեծ մասն էր, բայց բուն կոչումը ան էր: Եւ յիշենք ալ թէ իր կոչումը սահմանաւորուած չէր իր քով եղած ժողովուրդներուն, առաքեալներուն, աշակերտներուն և այն սերունդի ժողովուրդներուն,

ալ ամբողջ աշխարհի և բոլոր դարերուն համար էր: Քանի որ ստրված ենք Քրիստոսի կոչումը և օրինակը, նայենք հիմա իրեն հետքերուն հետեւելու հրամանները: Դասանք հետեւեալներուն. Մատ. Դ. 19, Բ. 22, ԺԺ. 23, Մատ. Թ. 9, Մար. Բ. 14, Դու. Ե. 27, Մատ. ԺԶ. 24, Մատ. Բ. 24, Ժ. 21, Մատ. ԺԺ. 21, Դու. ԺԲ. Գրիստոս ամբողջ աշխարհի և ամէն դարու մէջ մեղաւորները կը փրկէ:

Բայց արդեօք այնպէս կրնա՞նք աղբիւր և աշխատիլ որ իրաւունքով ակնկալենք թէ մեր աղեղեցութիւնը մեր մեռնելէն վերջ հոգիներուն վերակութեանը պիտի ծառայէ: Այդպիսիներ պատահած են: Շատ մը մեռած Քրիստոսեաններու գործքերն կ'աղբին բարի ազդեցութիւն մը ձգելով, մինչև իսկ ուրիշ Քրիստոսեանական աշխատողներուն գրգռման և քաջալերութեան առիթ ըլլալով: Բայց չափ քիչ, միլիոնէն հազիւ թէ մէկ հատ մը, հոգիներ կը փրկուին ննջեցեալի մը ջանքով:

Այս բանը ստոյգ գիտեմ թէ ննջեցեալները, որ հոգիներու փրկութեան պատճառ եղած են, հակայ հնձողներ եղած են Տէրով հունձքին մէջ՝ աս աշխարհէն դուրս չի մեկնած: Նմանապէս ոչ մէկը, որ Աստուծով չէ գործածուած հոգիներուն փրկութեան համար իր մարմնաւոր մահէն առաջ, չի կրնար յուսալ այնպիսի ուէ պատու իր մեռնելէն վերջ: Կը պարտինք ուրեմն անմիջապէս գործի ելնել մեր չորս կողմ՝ դանուած ազգականներուն, սիրելիներուն, զրայիներուն և բարեկամներուն հոգեւոր փրկութեան համար: Պէտք է գործենք անոնց համար որոնք մեր վկայութեան վրայ վստահութիւն ունին, որոնք կը յարգեն և կը սիրեն զմեզ: Եթէ Քրիստոսի համար այնպիսիներու չենք կրնար ազդել, ինտո՞ր կրնանք ակնկալել օտարները Քրիստոսի հօտին բերել:

Հոգիներու փրկութեան համար աշխատեցէք: Ո՛րչափ մեծ հրաման է ասիկա: Կարծես թէ անգլին պատասխանատուութիւն մը մեր խեղճ ու տկար մարդկային բնութիւնները կը ճմլէ: Զարմանալի չէ որ շատերու մէջ ընդունելու հաւատքը կը պակսի և կը ջանան աս հրամանը և պատասխանատուութիւնը մերժել: Մեր հոգիները լայով կ'արտասանեն թէ չենք կրնար ընել ասիկա, չենք կրնար ընել ասիկա: Ընտրիտ է թէ մենք չենք կրնար, բայց եթէ սիրելի երկնաւոր Հօրը հետ համաձայն ենք, Աստուած մեր միջոցով կրնայ ընել: Քաջալերուեցէք, եղբարք, քաջալերուեցէք: Հրամանին և պատասխանատուութեան հաւասար մեծ խտտում մը կայ: Բացէք անմիջապէս Յով. ԺԴ. 12—14ը: Զարմանալի, ինչ որ Քրիստոս ըրաւ

(*) Տես նախորդ մատը թերթիս նախորդ հատորին մէջ, էջ 903:

մենք կրնանք ընել: Այո, և եթէ կրնայինք հաւատալ, ա՛յ աւելի մեծ գործեր: Ատիկա ինսպր կրնայ ըլլալ, ահա 14րդ համարին մէջ գտնուած պատասխանը. «Թէ որ իմ անուանովս բան մը խնդրէք (հաւատալով), անիկա պիտի կատարեմ»: Ուրեմն ընաւ մենք չենք որ կը գործենք, այլ Քրիստոս է որ մեր միջոցով հոգիներու փրկութեան համար այս հրաշքները կ'ընէ: Հաւատք պէտք է, եղբայր, հաւատք, պարզ մանկական հաւատք: Ուրեմն այդ ծանր պատասխանատուութիւնը վերցնենք մեզմէ և իր ըլլալիք տեղը, այսինքն ուսերուն վրայ դնենք զանիկա:

3. Որովհետեւ հոգիներու գրկութեան համար աշխարհը ափէն ափէ արբէշտիւր յառաջ է բերէ: Հունձը հաւաքելը զուտ շահն է: Սերմանելը բազմախաղ մըն է: Թէ ցանուածը բանի պիտի գտնուի թէ չէ՝ գիտցող չկայ: Կրնայ ըլլալ որ հոգ չապրուելէն կորսուի, և կամ փուշերէն խեղդուի, կամ հողը կրնայ չոր ըլլալ, կամ կրնայ ըլլալ որ տակաւին չի հնձած հասկին մէջ փառի: Թերեւս զուր կ'ըսէք թէ ես վստահ եմ թէ Աստուած պիտի հնձէ: Այնպիսի բան չընէր Աստուած: Աշխարհը գիւտեցէ: Բոլոր այն տեղերը, ուր որ Աստուծոյ ժողովուրդը կրնար երթալ բայց չէ գացած, Սբ. Հոգիէն զրկուած են մինչև որ քարոզիչը գայ: Ամէն տեղ ուր Պննատեկոսաբանական արթնութիւն մը տեղի կ'ունենայ, պիտի գտնաք կարգ մը խոնարհ Քրիստոսեայ աշխատողներ, որ սա պարզ հաւատքն ունին թէ հոգիներուն փրկութեան համար կրնան գործածուիլ: Բայց Աստուծաշունչը զանց չընենք: Մտած. Գ. 44—46 համարները մեզի կը սորվեցնեն թէ երկնից թագաւորութիւնը ամէնէն թանկագին բանն է: Այնչափ արժէքաւոր է որ զայն ձեռք բերելու համար պէտք է որ բոլոր ունեցածներս ծախենք: Տիեզերքի մէջ հոգ, ամէնէն արժէքաւոր բանը ձեռք բերելէն աւելի արդիւնաւոր գործ ի՞նչ կրնայ ըլլալ: Կարգա հսկել կորսուած ոչխարին առակը (Ղուկ. ԺԵ. 4—7): Այդ 7րդ համարին մէջ Քրիստոս սրճափ որոշ կերպով կը ցուցնէ հոգիի մը արժէքը: «Ձեզի կ'ըսեմ որ այսպէս ուրախութիւն պիտի ըլլայ երկնքը մէկ մեղաւորի մը համար որ կ'ուրախարէ, քան թէ իննասունը արդարեան որ համար որոնց ապաշխարութիւն պէտք չէ»: Երբոր սա համարին լեցուն ճշմարտութիւնը ըմբռնենք, սրճափ կ'ստորնաման հնձելու հետ բաղդաւամբ թէ՛ սերմանելը թէ՛ ջրելը: Դանիէլ ԺԲ. 3: Հնձելը որոշ արդիւնք յառաջ կը բերէ, թափած աշխատանքին նայելով ամէնէն մեծ արդիւնքը: Միշտ կրնանք գտնել սերմանած և չհնձուած արտերը: Ուրեմն աշխոյժ կերպով հնձնէք:

4. Որովհետեւ հոգիներու գրկութեան համար աշխարհը ափէն ափէ վառչի: Ան որ կը հնձէ՝ վարձք կ'տանէ, ու յաւիտեական կեանքի համար պտուղ կը ժողլէ (Յովհ. Գ. 36): Այ ի՞նչ կ'ուզուի: Պատասխան չկայ: Քրիստոսեական ժառանգութիւնը իր յաւիտեական կեանքի ուրախութիւնը, յոյսերու երջանկութիւնը ունի, բայց տարբերութիւն մը կայ Քրիստոսեական վարձքի մէջ: Հաստատապէս կը հաւատամ թէ յաջող աշխատողը վարձք մը կ'ընդունի, սր անյաջող գործուորը պիտի չընդունի, և կը հաւատամ թէ իր յաջողութեան համեմատ է: Աս վարձքը ձեռք բերելու համար աշխատանքը թափել օրինաւոր է (Յակ. Ե. 20): Թուշակին մէկ մասը ան է թէ հոգի մը մահուանէ կ'ազատուի ու մեղաց բազմութիւնը կը ծածկուի:

Թող տուէք որ հոս անձնական վիշտութիւնս տամ: Կեանքիս մէջ թէ՛ ֆիզիքական թէ՛ Քրիստոսեական ամէնէն մեծ ուրախութիւնս եղած է այն զիտակցութիւնը թէ Քրիստոս առ կերպով զիս գործածած է: Երբեք պիտի չմտնամ այն ուրախութիւնը որ հոգիս լեցուց երբոր գտնուեցի իմ աղաչանքովս համոզուելով ինքզինքը Քրիստոսի տուաւ: Չեմ հաւատար թէ անկից բարձր ուրախութիւն մը կրնայ ըլլալ: Բայց այնպիսի ուրախութիւն մըն է որ չափով կրնայ աճիլ: Աս ուրախութիւնը որ ինծի եկած է՝ կը փափաքեմ որ ձեզի ամէնուրեք ալ գայ: Սակայն կը խոստովանիմ թէ, թէեւ սա ուրախութիւնը վայելած եմ, իմ մեծ պատեհութիւններս պէտք եղածին չափ չեմ շահագործած: Աս ձեռք առնելու ճշմարտութիւններս ես ալ կ'ուզեմ իրադրուիլ:

5. Որովհետեւ հոգիներու գրկութեան պատասխանատուութեանը առաւելանքը հանգստի և արբէշտիւրն է: Իրենց վարդապետութիւնը կը գտնենք Հոով. ԺԱ. 14ի, Յուդ. 23ի և Ա. Կոր. Թ. 19—23ի մէջ: Նաեւ իրենց օրինակին և յաջողութեան Գոր. Գ. 4, Ե. 14, Զ. 7, Ը. 4 և 6, Թ. 35 և 42, Ժ. 44, ԺԱ. 21, ԺԳ. 44 ու շատ մը ուրիշ տեղեր կը վկայեն:

6. Որովհետեւ եթէ վառչի, կրնան յաջողուիլ. և եթէ յարաբանի յաջողութեանը պայք է: Կը յաջողինք Աստուծոյ խնայողութիւնով (Յակ. Ա. 5) երջանիկ և միօրինակ կեանքով (Սաղ. Խ. 3, Ա. Պետ. Գ. 10), ուղղակի սորվեցնելով (Սաղ. ԾԱ. 13): Յարաւետութիւնը անշուշտ հոգ, յաջողութիւն պիտի բերէ, եթէ պէտք եղածին չափ հաւատք ունենանք (Գաղ. Զ. 9, Յովհ. ԺԵ. 16, Մար. Թ. 23): Գտնէ մէկ բան ճշմարիտ է թէ, եթէ փորձ մը չընենք, հոգեւորապէս անշուշտ պիտի չյաջողինք: Եթէ Աստուծոյ պայմաններուն համեմատ հաւատքով և յարաւետե-

թեամբ ջանանք, անշուշտ հոգևորապէս պիտի յաշողինք։ Աստուծոյ խոստումն է ։

Վերջապէս, եղբայրներս, եօթնապատիկ փաստեր մեզի ապացուցած են թէ ի՞նչ է մեր անձնական պատասխանատուութիւնը ։ Միայն գործադրելը կը մնայ մեզի ։ Աստուծոյ խօսքին առ վարդապետութիւնը մեզի համար պիտի ընդունինք թէ հաւատալ չուզելով առ մասին՝ զՔրիստոս պիտի մերժենք ։ Անմիջապէս ծնողներէք, աղօթք ըրէք և այս խնդրոյն պաշարը թող Աստուծոյ սուշե վերջանայ ։ Ամէն բան իրեն տուէք ։ Ուէ բան ես մի պահէք ։ Աստուած տայ որ Սբ. Հոգիին հետ զգայուն յարաբերութեան մէջ ըլլաք սերմանելու կամ ջրելու, կամ հնձելու համար ։ Ասոնցմէ ո՛ր մէկը որ ընէք՝ Աստուած օրհնէ և ձեզի առաջնորդէ ։

Աս Սբ. Գրքի ընթերցումը պատրաստելու համար գործածած եմ այլևայլ ապուած տետրակներ և մանաւանդ Տր. Թորիի հոգեշունչ քարոզը Առակ. ԺԱ. 30 համարին վրայ ։ Հոգիներ վստակդն խմտաւուն է ։ Կը խնդրեմ որ եթէ կարելի է ամէնքըդ այդ քարոզը ձեռք բերէք ։ Առաջնորդութեան համար սրտի աղօթքով կարդացէք զայն ։

ՄԵՂԻՔԻ ՈՒՂԻՆ

Մեղքի ծաղկափիւռ ուղին զիւր, հեշտին Հաճոյքի բոցով համակեց հոգիս ։

Անմեղ ու մաքուր բաղձանքն իմ սրտին Ընդարմացու, Տէր, օղնէ ինձ հիւրիս ։

Վայելքի փաղիւռն խոկմունք խուսնեցաւ Խարդախեալ տեսքով զիս, Տէր, նեղեցին Աշխարհիկ իրեր, մամոնայ, զըրամ Մոացուցին ինձի յարզը մեծ գանձին ։

Յաւիտեական Արեւի հետի, Կոյր եղայ, զիտեմ, հոգիով, սրտով ։

Ապրեցայ կեանքը քէնի ու հեռի,

Զուրկ կենսանորոգ խօսքէդ, հոգերով ։

Անվերջ խայթերէն խղճիս մըրաւուած,

Տէր, ծուռիկ եկած ես պաղատաւին

Կ'աղերսեմ, ներէ, ներէ ինձ, Աստուած ։

Ներէ զըթուլեամբդ, շնորհքովդ անդին ։

Յ. Ս. Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ.

ՇԻՐՈՒԻ ՆՈԹԵՐ

(Շէր)։

Բնաւ դացած չէի Շիրօ, որուն շատ յեանեալ ըլլաւուն նախակարծիքն ունէի սակայն ։

Ինձի ընկերակից յանձնարարուեցան Շէմմաս Խաչօ, Շիրօի Ասորիներէն առաջնակարգ սեպուած

անձը, նաեւ իւր քեռորդին նորընծայ քահանայ մը, որոնց հետ ճամբայ ելայ Խարբերդէն դէպ ի հարաւ Մալաթիոյ և Չնոուշի միջև գտնուած այդ լեռնաւտ գաւառը այցելելու ։ Հաղիւ 18-20 տարեկան աւագուղջ և անուռ սղայ մըն էր նորընծայ քահանան, որ կ'երթար մտաւորապէս և հոգևորապէս անկեալ ժողովուրդի մը գլուխը անցնիլ ու առաջնորդել գանձնք՝ չէր գիտեր ո՛ւր ։ Սա քահանայ եղած էր սոսկ իր քեռուոյն ստիպմամբ և աջակցութեամբ և իր վախճանեալ հօրը պաշտօնին յաջորդելու համար ։ Շատ խեղճուկ կը գտնէի զինքը ։ Երբ կը հարցնէի թէ ի՞նչ գիտէր Հին և Նոր Կտակարաններու պատմութիւններէն, կը պատասխանէր, «Մեր գրքերը ընդոր բան չեն գրեր» ։ Երբ կ'ըսէի թէ առանց ուսում տանելու ի՞նչպէս պիտի յարմարիս կամ ի՞նչ ուխտով պիտի մանեմ այդ նուիրական պաշտօնին մէջ ։ Կ'ըսէր, «Քառասուն օր առնէ չիմ մօտեցար, հասկնամ», (քանզի 3-4 տարուան ամուսնացած էր) և աղօթքս կ'ըսիմ, յիտան կ'ըլլի ։» Աստուած մը երբ ճամբայ պիտի կլէնք՝ փոխանակ ըսելու «Լուսացում և աղօթքս ընեմ» կ'ըսէր «Վանդաց վրլլատում և արեւուն խաչ մի զինիմ» ։ Ահա այսքան տափով և պաշտօնին անյարմար քահանայի մը հետ երկու օր ճամբորդելէ վերջ հասանք Շիրօի Այո֊ու գիւղը ։

Եփրատի հիւսիսային եզերքը բարձրաբերձ լեռներու երկար չլթայ մը կ'երկարի, որմէ վար դէպ ի գետեզրը երկու ժամ չարուսակ ահարկու դառիւ վայրէ մը իջնելու ես Այո֊ու հասնելու համար ։ Ասանօք շատ մեծ է եղեր, կ'ըսէին, այդ գիւղը ։ Հոս Տէր Մելիտոս քահանայի տունը իջայ, որ թէպէտ բացակայ էր բայց քիչ վերջ տուն վերադառնալով սիրով հիւրասիրեց մեզ ։ Եփրատ Գոլէճի երկնին սաներէն մին է սա և բաւական լուսամիտ մէկը կ'երեւէր իր գիրքին մէջ ։ Բայց ցաւով էր տեսնել որ ոչ վարժապետ և ոչ վարժուհի կար հոն ։ Դպրոցը գաց էր, եկեղեցի մը կայ ։ Բոզդըքականութիւնը մուռ չէ գտած այդ ամբողջ գաւառին մէջ ։ Մատաղ սերունդը անուռ և անկիրթ կը մեծնայ ։ Թէև մեծ կարօտ և փափաք կը յայտնուէր դաստառ ունենալու ։ Հոգեոր թելադրութիւններու ծարաւի են այս ողորմելիները, ինչ որ շատ տեղեր յափրանալու չափ տառտ կը վայելեն ։ Քանի մը անգամներ առիթը ունեցայ Սբ. Գիրքէն կարդալու ու խրատականներ խօսելու ։ Այդ քահանի մը պարզուկ խօսքերը իրենց համար բողբոլին նոր և ցնցող էին ։ Ուրախութեամբ տեսայ թէ Աստուծոյ ծերունի քահանան Տաճկերէն մեծ Աստուածաճաշունչը բնաւ չէր ձգեր ձեռքէն ։ Շատ վկայու

թիւններ գոյ գիտէր և բաղմամբիւ տեղեր թերթերը ծաղկած էր նշանի համար: Հոս քանի մը կտոր Սբ. Գիրք ծախեցի և շատ մը հոգեւոր տեսարաններ ալ ցրուեցի: Տասնէն տասնըհինգ Ասորի կամ Հայ աղաք ներկայացուցին, որպէս զի եթէ կարելի ըլլար որքանոց կամ զպոքոց ընդունուէին: Երկու օր հոգ մնալով անցանք Եփրատը և հասանք Քէֆէրաշէ, Այուսղէն 2 ժամ հեռու:

Քէֆէրաշէ 1,000 տուն ընալէօք գեղեցիկ դաշտի մը վրայ հիմնուած բաւական չէն աւան է: 43 տունը միայն Բրիտանեայ են, որուն 20ը Ասորի: Մահմետականներ առ հասարակ հարուստ իսկ Բրիտանեայք ճարպիկ արհեստաւորներ են և բաւական արթուն ժողովուրդ մը կ'երեւին: Քահանայ կամ վարժապետ չունին: Թէպէտ քանի մը տարի առաջ Չիգուշի երիտասարդ մը կրցած են քահանայ ձեռնադրել տալ, սակայն քիչ ատեն իրենց ծառայած է և յետոյ ապերախս գտնուած է իր ժողովուրդին, որ այնքան կը սիրէ և կը գուրգուրայ եղեր անոր վրայ: Շէնք մը ունին որ դպրոցի և աղօթատեղիի կը ծառայէ եղեր: Հիմա թէ՛ Ասորիք և թէ՛ Հայեր անխառնաբար և ի միասին կը խոստանան 8-10 ոսկի և ուստեսը վճարել դասատուի մը, եթէ ղրկուի: Շարաթ և կիրակի օրերը հոս անցուցինք և հոգեւոր խօսակցութիւններ և աղօթքներ ունեցանք, որոցմէ մեծ հաճոյք կ'զգար ժողովուրդը: Հոս ալ բաւական Սուրբ Գիրք ծախեցի, նաև տեսարաններ առի: Քէֆէրաշի մէջ երկրաշարժի միտար այնքան զգալի չէ:

Քէֆէրաշէն ելլելով դարձեալ երկու ժամու չափ գէպի վեր Այուսան գիւղը դայցինք: Հոս 200 տուն կայ, որոնց 30ը Ասորի և 10ը Հայ են: Հոս ալ երկրաշարժին միտաները շատ են, թէպէտ ոչ Այուսղի չափ: Ասորեաց եկեղեցին վրած և անգործածելի է: Քանի մը տարի առաջ ձեռնարկած են վերաշինել, բայց առկախ ձգուած է: Հոս Հայերը Ասորիներէն զգալի առաւելութիւններ ունին ինչպէս առհասարակ բոլոր գաւառին մէջ, զի անոնք ամէն բանի մէջ եւ կը մնան Հայերէն: Կուտասէր, հայոյիչ և մէկմէկու նախանձող մարդեր են առ հասարակ, որոնց համար ձեռնադրուած էր անապի նորընծայն որ նկարագրեցինք: Մեծամասնութիւնը հակառակորդ են իրեն, զի սոսկ Շէմմաս Խաչօի կողմնակցութեամբը եղած բան մ'էր: Երբ իրեն կը հարցնէի թէ ինչո՞ւ այսքան մեղադրելի ձեռնարկ մը ըրած ես, ըսաւ. «Այդ մարդը (մասնաշինչով մէկը) զինքը Տէրտէր չընելու համար կը քերտէ, գուն ալանջ մի տար անոր» և ձեռքէն բռնած կը տանի զիս նորընծային տունը և հանգուցեալ

քահանային քանի մը կտոր ձեռագիր ազատ և բզբառած Ասորերէն զբքերը ցուցնելով կ'ըսէ. «Ախրար, ինծի բան կ'ըսեն ամա, քանի որ քահանայի աղայ է և այսպէս զբքեր ունի, ինտո՞ր օծել չի տամ ասիկա»: Երբ ըսի թէ Այուսան ինչպէս օծեց այդ տղան, ըսաւ. «Էֆէնտըմ, թէպէտ շատ գէմ կեցաւ իսէ տէ, ճահիլ է, չըլի ֆիլան բռնելով, բայց վերջապէս չէր կրնար որ զիս խաճիլ ընէր»: Այս գիւղը զիչեր մը անցուցի ուր շատ խոնուեցան քովս նպատակ տակալութեամբ, զի Խարբերդի միախնարութիւնը առաջարկած էր ինծի որ նախորդ տարուան երկրաշարժէն արկածեալներուն որոշ մէկ ցուցակը պատրաստեմ և իրենց անոր յատկացնելիք մասնաւոր մէկ գումարը անպատասխանելու բաշխեմ: Քովս հաւաքուողներուն հոս ալ միւս գիւղերուն պէս հոգեւոր խօսակցութիւններ և աղօթքներ ըրի, որմէ հաճոյք կ'զգային բոլորն ալ:

Յաջորդ գիւղը Տամլու էր, ուր այցելեցի: Սա պարագան ինչպէս ինծի նոյնպէս թերեւ չատերու ալ հաւաքբքական կը թուի: Գիւղին գիւղը մեծեղակ աղբիւր մը ունին, որ անցեալ տարուան երկրաշարժէն ամբողջովին ցածրած և անհետացած է եղեր և 80 անուոր այդ գիւղը (43ը Բրիտանեայ) 7-8 ամիս մեծ նեղութեան մասնակէ վերջ երկրաշարժի ուրիշ փոքր ցնցումով մը առկի խորունկէն ըլլալ սկսած է, որուն ի յիշատակ երկար ձողի մը ծայրը տախտակ մը հաստատած և վրան Արարերէն սա խօսքը գրած են. «Ամինօրհնեալ Արարչին սքանչելի պարգևը»: Այս գիւղը շատ բարեբար հոգեր ունի իր առջև, այդ մեծ աղբիւրին տակ նաև ալիւրի ջրաղացներ կան որոնք արդէն իսկ կը դործեն: Զուրը հեաղհեաղ կ'աւելնայ, կ'ըսեն:

Տամլուէն քիչ մը վեր կայ Պուրճ գիւղը, փոքրիկ գիւղ մը, որ այնքան միտաւած չէ երկրաշարժին:

Զամանօ. Ապտաթներու ծայրը, անտառուտ լեռանց բարձունքը ցիրուցան գիւղ մը 70 տունով, որոնց 30ը Ասորի Բրիտանեաներ են միայն: Աղօթատուն մը և երկու քահանայ ունին: Երկրաշարժին միտար քիչ է: Դպրոց չունին: Տուններու մէջ մէկմէկ քիչ Ասորերէն կարդալ կ'ուսնին տղաքը առանց երբէք բան հասկնալու: Ասոնց լեզուն խառնուրդ մ'է Ասորերէնի, Բիւրսերէնի, Հայերէնի և Թուրքերէնի: Շէմմաս Խաչօի տան մէջ իրիկուն մը իրենց դործածած աղօթագրքէն մասեր կարդալ առի, Թուրքերէն անախտ թարգմանութեան մը վերածուած ձեռագիր գրքէ մը. օրինակի համար, «Հալելուեա, մէծա օլսուն տանա, փառք օլսուն

սանա, Ալլահ :» «Պատճիր խաթուն Մէրէմ, սէն սուրը սըն,» և այլն : Ասանկ բաղմաթիւ կրկնութիւններ, որոնց մէջ շատ անգամ Աւետարանական խորհուրդներ ալ կը տեսնուին, նաեւ Եփրեմ Խուրմիի հոգեւունջ աղօթքներէն մասեր իրար խառնած, աւանդական մոլեւանդութիւնք բոլորը միասին աղճատուած կը տեսնուին և մը շինած են իրենց համար, որմէ սակայն բան հասկնալ շատ դժուար է : Ես ալ Թուրքերէնով Սբ. Գիրքէն մասեր կարգացի իրենց և ինչ որ ըսէի, «Էվէթ, էֆէնտիմ, հալլը էք, խօսքը ձերն է, ըզորդ կը գրուցէք,» կը պատասխանէին : Գիւղը ամբողջ պարտեցայ և զիրենք շատ խեղճուկ և նախնական գտայ : Խօսիլ չեն գիտեր, աղճատուած, խառնակ և անհասկնալի լեզու մը ունին, որու մէջ առաջին տեղը Քիւրտերէնը կը գրաւէ : Մաքրութեան վրայ ընաւ գաղափար չունին : Երկու քահանաներուն ընտկած աղտոյի և մթին խորշերը դայի, որոնց մէջ երբէք կարելի չէր երեւակայիլ թէ մարդ կրնայ ընակիլ : Զիրենք չկրցի տեսնել : Սակայն շատ տարօրինակ թուեցաւ ինձ, երբ իմացայ որ նիւթական կարողութիւննին տեղն է եղեր : Հոս ալ մի քանի կտոր Սբ. Գիրք ծախելով անտատուս լեռներու ելեէջներէն, բաղմամարդ Քիւրտ զիւղերէ անցնելով հասանք Իսթանբուլ :

Փութիւրկէ գաղային գաղմագամը հոս կը նստի : Բնակչութիւնը 500 տուն է, որմէ 15ը Հայ և նոյնչափ ալ Ասորի են : Եկեղեցի չունին : Կը փափաքին ունենալ, և ասոր համար Առաջնորդարան զիմած են, բայց պատասխան տուած չեն : Հոս լաւ ապրուիլ մը կարելի է ակնկալել քանի որ նոր կառոււթեան կեդրոն է եղած և ժողովրդեան ընդհանուր հակամտութիւնն ալ զարգացման կողմն է : Երկրաշարժը հոս քիչ վնաս հասցուցած է : Հայ ժողովուրդէն քանի մը ընտանիքներ շատ պատուաւոր զիրք ունին ամբողջ քաղաքին մէջ, թէ՛ հարուստ և թէ՛ աղքատիկ են :

Զարթօ, Խարապա, Մամա, Պատուկ զիւղախումբը և ուրիշ կարգ մը ցիրուցան զիւղեր ալ շատ սակաւաթիւ ընտանիքներ ունին ու խիստ նախնական են, բայց ինչ ալ հաղուստը ծայրայեղօրէն արտակարգ է :

Ասկէ քիչ անդին Կէրկէրի կողմերն ալ Հայ և Ասորի կը գտնուի, որոնք լեզուներն իսկ կուրուսած են : Սոսկ աւանդութեամբ կը պահեն իրենց Քրիստոնէական անունը. կամ աւելի ճիշտ պիտի ըլլար ըսել, միայն լսած են թէ Հայ Քրիստոնեայ են իրենք և սակայն ընաւ չեն ուղեր մոռնալ այդ բանը : Կրօնական ուսուցիչ կամ հո-

ւիւ չունին : միախնարական խնամքէ ալ զուրկ են իւմբիւն :

ԱՌԱՔԵԼ ՏԻՐԱՏՈՐԻԱՆ

Շրջի գրաւածաւ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՁԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ամերիկեան Աստուածաշնչի Ընկերութիւնը վերստին երախտագիտութեամբ կ'ուզէ յիշել այն կարեւոր նպատարը զոր ընդունած է Աստուածաշնչի տարածման գործին այս երկրի բարեկամներէն : Բայ ի ընդհանուր տարածման համար յոյժ ստատու ձեռն նպաստներէ, կոյրերու մէջ սկսուած գործին համար արուած նպաստները շատ բաղմաթիւ եղած են : զօրաւոր ապացոյց գործին այդ մասնաւոր ճիւղին հանդէպ զգացուած համակրանքին և հետաքրքրութեան :

Ընկերութիւնը այժմ կը փափաքի հետաքրքրութիւն արթնցնել Աստուածաշնչին սիրող մանուկներու մէջ, և կը խնդրէ անուններ մանուկներու որոնք ուղեն «Աստուածաշնչի Սիրող» անուամբ ձանձցուիլ, և ուղեն տարին տասնական փառա տալ այս գործին համար : Արդէն բաւական անուններ զրկուած են մեզի. բայց վստահ ենք թէ այն ինչ ծանուցուի Աստուածաշնչի Ընկերութեան սոյն փափաքը, շատ մանուկներ պիտի ուղեն մեզի զըրկել իրենց անունները :

Ասկէ առաջ Աւետարանէն մէջ տեղեկութիւն տուած ենք մինչև 1906 Ապրիլ 9 արուած նպատակներուն նկատմամբ : Այդ թուականէն մինչև Գեղեթեմբեր 31 ընդունած ենք հետեւեալները .

Ա. Ապրիլ-մայիս 1906 թ. համար

Կ. պրիս. — Պայտլ Հառուի Ժողովուրդ 560 դահ., Աւետարանական Յոյն Եկեղեցի 100 : Միրի-ճան Գաղիպոս 540 : Յովհաննէս Թէլֆէան 216 : Բարեկամ տիկին մը 40 : Ա. պրիս. — Թէոտոր Ա. քիթիօղլու 43 : Էնկէրէ. — Աւետ. եկեղեցի 150 : Գայէրէ. — Բարեկամ մը 40 : Սահլուրլու. — Աւետ. Ժողովուրդ 52 : Զինթիթիթ. — Աւետ. Ժողովուրդ 135 : Մարտա. — Վեր. ճ. Ի. Հուլայթ 108 : Սը-վալ. — Յ. Պաշտպէտիւքեան 5 : Թոքաթ. — Յ. Շա-զիլեան 20 : Տիւրքէթի. — Աւետ. Ժողովուրդ 136 : Այնլու. — Երեսէն Երկրորդական (մեռած, կտա-կած է) 432 : — Զինթիթ. — Աւետ. Ժողովուրդ 54 : Հասան Պէյլ. — Յարութիւն Սրապիտեան 20 : Շաք. — Աւետ. Ժողովուրդ 40 : Զինթիթ. — Սարգիս Կարապետեան 54 : Սիւր. — Տեղային Աստուածաշնչի Ընկերութիւն 294 : Ապէա (Լիւթ-նան լու). — Աւետ. Ժողովուրդ 58 : Համադուսար 2,883 :

Բ. Կոյրերու գործին համար

Միացեալ Նահանգներ. Յիբեյն, Բալթիկ. — Ե. Մ. Բէմպեր 122: Մերկիս, Վալէօ. — Խաչատուր և Ոսկեան Թէնչէլեան 57: Բոմանիս, Բէնֆելդ. — Յակոբ Երանեան և ընտանիք 24: Եֆէպոս, Գալիէ. — Տիգրան Ճիլլէլեան 24: Կ. Կոլիս. — Օր. Արուսեակ Հովածեան 10: Ա. Կոլիս. — Թէոֆոս Աքքիթիօղլու 15: Արմա. — Խորան Պոյաճեան 5, Համբարձում Գաղուզեան 5: Արաբաշար. — Ալ. րատմ Կըճատիարա 20: Աֆէն Գարահիսար. — Տի. կին Թադուհիյա Բէօրիկեան 5: Ինկիէ. — Աւետ. Եկեղեցի 150: Տէնէ Կարէն. — Սարգիս Աւետիքեան 20: Եկիէ. — Տիմոս Կէճոնիօղլու 40, Աւետ. Եկեղեցի 82, Մէրքուր Սիքալիարա 10: Գալիէ. — Բարեկամներ 10½, Յովաննէս Ալաճաճեան 10, Տիւն. Տօմիկեան 2½, Տիւն. Տիւնեան 5½: Կէրֆէ. — Բարեկամներ 35: Բոմանիս. — Բա. րեկամներ 45: Կէրֆէ. — Աւետ. Ժողովուրդ 115: Միլլէլէ. — Աւետ. Ժողովուրդ 45: Ինկիէ. — Աւետ. Ժողովուրդ 133: Չոֆէլ. — Աւետ. Ժողովուրդ 100: Թաշէ. — Աւետ. Ժողովուրդ 100: Թէրֆէ. — Աւետ. Ժողովուրդ 25: Տէրֆէ. — Տիւն. Զարարիս Ասան 10: Սէլա. — Տիւն. Մաքրուհի Դեղնածեան 20: Թոֆէ. — Հ. Շաղեան 2: Եֆէպոս. — Բարեկամ մը 30: Խաչատուր. — Բարեկամ մը 108: Ա. Կոլիս. — Տիւն. Յուլիա Պարսումեան 54: Մարաշ (Պոնտուք). — Աննա Յովսէփեան 13: Բէսապ. — Տիւն. Մարիամ Զիւրիւքեան 30: Հալի. — Աւետ. Կարոյի աղաքը 48, Տիւն. Շամիրամ Ճըրնաղեան 50: Թաքոս. — Տիւն. Ֆլորէնցիա Բէրէսթէեան 54: Արա. — Տիւն. Զարարիս Զարարեան 6: Համագումար 1,630½:

Գ. Արաբաշարի տիրոջ մանուկներ

Կ. Կոլիս. — Երեք մանուկներ 9: Մանիս. — Խնամուն մանուկներ 22½: Սէլա. — Հարիւր քառասուն մանուկներ 50½: Համագումար 82 դահ:

Գումար

Աստուածաշնչի Ընդհանուր գործ	2,883
Կոյրերու գործ	1,630½
Աստուածաշնչի սիրողներ	82
	4,595½

Մեր ՇՐՁԱԿԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Համառօտիւ կ'ուզեմ ծանօթացնել մեր շրջակայ Աւետ. Եկեղեցիները: Ինչմէ զիւղաքաղաք մ'է, շրջակայից կեդրոն: Ունի 50 տուն Բողոքական իր փառաւոր Ժողովարանով ու երկրատունով: Հոս վիւն է Վեր. Պաղտատար Գաղայեան, ընդ Սա-

րըզամիշցի, որ 8 տարիէ ի վեր հոս կ'աշխատի անդուլ կերպով: Վեր. Պ. Գաղայեան իր անուշ ընաւորութեամբ ու հոգեւունչ քարոզներով սիրելի է ամէնուն: Հոս կայ նաև աղայոց և աղջկանց կանոնաւոր դպրոց: — Հաղուսի զիւղ մ'է: Ունի 35 տուն Բողոքական: Այժմու քարոզիչն է Պր. Պետրոս Պօղոսեան, ընդ Քիւրախատանցի: Պր. Պետրոս մեծ եռանդով կ'աշխատի այս եկեղեցւոյ մէջ: Հոս աւելի ըստ ընկերական միջավայր մը կայ, անանկ որ Բողոքական և Լուսաւորչական սննդաբար Ժողովարան կը յաճախեն կենաց խօսքերը լսել: Պր. Պետրոս թէ' ուսուցչի թէ' քարոզչի պաշտօն կը վարէ: — Աղնիկի առաքարակ դաշտի մը վրայ կը գտնուի: Ունի 20 տուն Բողոքական, Ժողովարան և քարոզչատուն. քարոզիչն է Պր. Համբարձում Սարաճեան ընդ Բերդաղցի, որ անխախտ կը դործէ Տէրջը աղիլին մէջ, և զպրոցին զործն ալ իր վրան ասած է սիրայօժար: — Շէյխ հաճի զիւղ մ'է: Հոս ասած կը գտնուէին 22 տուն Բողոքական: Սակայն ցաւալի է ըսել որ շատեր իրենց ընտելութիւնը աղուր փոխադրած են ու տակաւին կը փոխադրեն ալ: Այս օրերս Մաթոյեան զերդաստանը, որ զիւղիս անուանի զերդաստանն էր, Մ. Աղիւղ փոխադրեց իր ընտելութիւնը: Ասով Բողոք. Ժողովուրդը մեծ կորուստ կրեց, զի հոգեւոր տուրք տուող տուն մըն ալ պակասեցաւ: Այժմ սակաւաթիւ ենք: Տեղւոյս ըսմը կատարարողը այս, աղերը գործն է: — Ուղտուօղայ զիւղը ունի 25 տուն Բողոքական: Գրեթէ ամբողջ զիւղը Բողոքական է: Քարոզիչն է Պր. Աւետիս Կիրակոսեան, ընդ Քիւրախատանցի, որ իր խոհմ ընաւորութեամբ սիրելի է ամէն անհատի: Ուր որ երթայ, կը սիրուի, զի ընկերական է և ամէն մարդոց հետ կը յարաբերի առանց աչառութեան: Պր. Աւետիս թէ' քարոզչութիւն և թէ' վարժապետութիւն կ'ընէ: — Սարըզամիշ զիւղին մէջ կը գտնուի 12 տուն Բողոքական: Կայ Ժողովարան և քարոզչատուն. հոգեւոր գործիչն է Պր. Մարտիրոս Տէրաթեան, աղայցի: Չմոռնաք ըսելու թէ Աստուծոյ մարդը Վեր. Պաղտատար Գաղայեան իր եկեղեցիէն դատ այս եկեղեցիներն ալ կը հովուէ, զի իր եկեղեցւոյն հիւղերն են: Տէրը օրհնէ զինքը և իր գործը:

Խարբերող, Շէյխահաճի

ԳՐԻԳՈՐ Կ. ԿՐՊՈՒՆԱՆ

ԷՕՏԷՄԻՇԷ

Մեր միսիսնարը, Վեր. Մր. Մաղնաթըն չառանցմէ կը փախաբէր աղաւթս եղբայրութեան այցելութիւն մը տալ: Վերջապէս Իզմիրէ Ամիրիկ-

ևսան աղջկանց Գոլէճի տեսչուհիներէն Միս Փոլի հետ Էօտէմիշ հասաւ Յունիք. 12ին (Ն. Տ.):

Հետեւեալ օր (կիրակի) Վեր. Մր. Մազնաթըն քարոզեց Եփես. Ե. 16 համարը նիւթ ընտրելով: Կէսօրէն վերջը Հաղորդութիւն և Մկրտութիւն եղաւ: Վեր. հիւրը սոյն սրբազան արարողութիւնները կատարեց պարագային յարմար բացատրութիւններով: Կիրակի գիշեր ժամը մէկին (Ը. Թ.) պաշտօն մը եւս տեղի ունեցաւ: «Վերստին Մընուսեմ» էր նիւթը: Պատ. Յ. Արմաղանեան Հայերէն և Վեր. Մր. Մազնաթըն Տաճկերէն խօսեցան:

Երկուշաբթի տեղւոյս վարժուհի Տիկին Ս. Կալոսեանի հետ Միս Փոլ ծառ մը զարդարեց փառաւորապէս: Նոյն գիշեր ժամը մէկին սկսաւ ծառահանդէսը: Ծառը ճոխապէս լուսադարձուած էր և պճնուած Գերմանական ձևով: Հրեշտակներ կը ծածանէին անոր վերև: Դպրոցիս աշակերտները օրուան յարմար Հայերէն և Անգլիերէն դոցերով, երգերով, տրամախօսութիւններով և ներկայացումներով ներկայից բուռն ծախհարութեանց արժանացան: Հանդէսը ծալքէ ծալք լաւ կազմակերպուած էր:

Միս Փոլ իր հետ բերած ընծաներով աշակերտներն այնչափ ուրախացուց, որ մարդ այն ժամանակ անգամ մըն ալ պղտիկ աղայ ըլլալ և սոյն ուրախութիւնը վայելել կը փափաքէր: Մր. Մազնաթըն եւս պարագային յարմար խրատականով Ամբիկայի հիւանդ աղու մը կողմէ Յիսուսի անուշտով նուիրուած պատկերները բաժնեց: Տեղւոյս քարոզիչն Պատ. Յ. Գ. Արմաղանեան ելաւ, ի գիմաց եղբայրութեան, Ազնուազնայ Միս Փոլի խորին չնորհակալութիւն յայտնել, այն բոլոր նուէրներուն համար, և մանաւանդ տեղւոյս Հայ Աւետ. երկսեռ դպրոցիս նուիրած երկու կտոր աշխարհադրական քարտէսներուն համար, նաև Մր. Մազնաթընի և պատուարժան ներկայից իրենց ներկայութեամբ հանդէսը պատուեցնուն աւթիւ բիւր չնորհակալութիւն և բարեբաւոյնով ամանոր մաղթելով վերջացուց հանդէսը աղօթքով: Տիկին Սաթիկի և Օրդ. Օ. Երանեան արժանի են խորին չնորհակալութեան: Պնակի հասոյթը մէկ Օամ. ոսկի է:

Յ. Գ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Տան տէր մը, տան վարձքը չվճարող ընտանիք մը առնէն հանել երթալով, նայեցաւ որ ընտանիքէն ոմանք հիւանդ պտակած են և մարապետ մը կը խնամէ զանոնք:

«Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ հիւանդապահ կը պահէք, երբ չէք կրնար տան վարձք վճարել», հարցուց ընտանիքին հօրը:

«Բան մը չենք վճարեր անոր», պատասխանեց ան: «Չէ՞ք վճարեր, ի՞նչ բանի համար ուրեմն կը ծառայէ ձեզի?»

«Յիսուսի սիրոյն համար», պատասխանեց մարապետը:

Տանտէրը փոխեց իր որոշումը, որ ընտանիքը վաճառել էր: «Այդ օրուան Հափ զգացած է՛ի Բրիտանիոյ թեան զօրութիւնը», ըսաւ ան յետոյ. «գերմարդկային բան մը կար, որ այն պղտիկ կ'ընէր կ'աշխատեցնէր այն խեղճերուն համար»:

ՄԱՅՐԻԿԻՍ ԳՈՎ

Սիրակարօտ մայր մը միայն — Իմ ունեցածս էր արդէն — Սիրոյս համակ ապք առարկայն — Անոյ՛ կեանքէն ու զարդէն: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ մօրս ըսէք — Թէ իր որդին սրտաբեկ — Պիտի փութայ ջերմ կարօտով — Ծուռով թռչիլ, դալ իր քով:

Չար ընկերներ չըթողուցին — Որ անխարդախ սուրբ սիրով — Բունիկին մէջ մեր առանձին — Մօրս վայլէի ապք գորով: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ մօրս ըսէք, են:

Գոնի՛ անգամ մայրըս ջանաց — Որ անոնցմէ հեռանամ — Ի զսէր. մօրկանս արցունքն ու լաց — Սիրոս չըշարժեց անըզգամ: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ, մօրս ըսէք, են:

Գիշեր, ցերեկ ապքին, անդին — Չար, անառակ արդոց հետ — Կեանքն ապրեցայ վայրավառին — Կեանք մ'անբարոյ, զեղի յաւէտ: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ, մօրս ըսէք, են:

Մայրըս ագնիւ, անոյ՛, բարի — Միշտ կ'աղօթէր ինձ համար — Արցունքներուն հանդէպ աղի — Կարած էր սիրոս կարծր քար: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ, մօրս ըսէք, են:

Չէք մայրիկիւ թախանձագին — Աղու նայուածքն, արցունք, սէր — Սիրոս աւելի գտնացուցին — Սառի պէս պաղ, անտարբեր: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ մօրս ըսէք, են:

Եւ հեռացայ օտար երկիր — Վայլելու կեանք վաշտէր — Ուր մայրս նորէն իր կարեկիր — Նամակները ինձ կ'ուղղէր: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ, մօրս, ըսէք, են:

Տարիներ վերջ համակ մ'իրմէ — Ասի, որով կ'ուղղէր ան — Մահամբիբի ժամուն գոնէ — Տեսնել գիտ վերջին անգամ: — Ըսէք, խնդրեմ, ո՞հ, մօրս ըսէք, են:

Եւ յիշեցի մօրըս գորով — Անոր կարօտն, պէտքն ու սէր, — Զրկմացայ, արտասուելով — Եկայ, բաց, վախ, շատ ուշ էր: — Ըսէ, Յիսուս, ո՞հ, կ'աղաչեմ — Ըսէ իմ մօրս, ժպտալէմ — Զինք տեսնելու ջերմ կարօտով — Երկուքս պիտ' գամ ճիշտ իր քով:

ԱԿՈՒԼԵՆԵ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Վեհ. Սուլթանը կիրակի Գերման կայսեր շնորհաւորական հեռագիր մը զրկեց անոր ծննդեան տարեդարձին առիթով : — Վեհ. Սուլթանին դուստր Նաիմէ Սուլթան, իր բարեգութ Հօրը օրինակին հետեւելով, վերջին աստիկ ցուրտերուն 2,000 քաշ ածուխ բաշխեց Օրթաքէօյի Հայ և Հայ Հռոմէական աղքատներուն և շնորհակալութեան և բարեմաղթութեան ուղերձներ ընդունեցաւ անոնց պատկանեալ Թաղ. Խորհուրդներէն : — Պալոյ կողմը ելեկտրական լուսաւորութիւն հաստատելու միտադրէն ալ Թիգանօթարանի վերատեսչութեան արուեստ. Կայս. հրամանով : Այժմէն իսկ նոյն վերատեսչութեան ղեկավարներ կ'ըլլան հարկ եղած շինութիւնները ստանձնելու համար : Բայց վերջնական պատասխան տրուած չէ դեռ, և ամէնէն նոյն նպատակով պայմանները առաջարկողին պիտի յանձնուի գործը : — Ամերիկեան Քրէմլի գործարանին երկու զրահաւոր պիտի յանձնարարուի 17,000 տկան տակառաջաի տարողութեամբ : Շոկալին նախարարութիւնը անոնց յատկաձեւերը կը պատրաստէ : — Անգլիական դեսպանը և Պարսիկ դեսպանը անցեալ ուրբաթ Սէլամըղի արարողութենէն ետեւ Վեհ. Սուլթանին ներկայացան ոչ-պաշտօնապէս : — Մայրաքաղաքիս Սերպիական դեսպան անուանուած է Սերպիոյ Թագաւորին անձնական քարտուղար Մ. Նասալիչ փոխանակ Մ. Սիմիչի, որ Վիեննա կը փոխադրուի նոյն պաշտօնով : — Պուլկարական գործակաւարը, որ Սոփիա գացած էր արձակուրդով, վերադարձաւ :

Նահանգներ. Վանայ կուսակալ Ալի պէյ իր պաշտօնատեղին ժամանած է : — Դամասկոս քաղաքը ամսոյս 8էն ի վեր ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուի և ելեկտրաշարժ թրամուէյ ունի : — Դանուայի անգլային թաղապետութիւնը Կայս. հրամանով արտօնուեցաւ թրամուէյ բանկայնէլ քաղաքին աջինչ կէտերէն մինչև երկաթուղիի կայարանը : — Զեւնհաս իշխանութիւնը պատուիրած է փութով մայրաքաղաքս զրկել Բարելոնի մէջ վերջերս երեան հանուած հաւթիւնները, նշանակելով անոնց տեսալի ու քանակը : — Դաւառային իշխանութիւններէն չըջարեւրականով պահանջուեցաւ թաղապետական դեղագործ չուհեցող անդերոս. ցուցակը պատրաստել ու զրկել : — Այսթնի և Պրուսայի նահանգներու ողողեալներուն համար նպաստի տոմս կը տպագրուի Կայս. հրամանով : — Սէլանիկի նա-

հանգին Սթրալթոնի նաւամատոյցին քով ելեկտրականութիւն տրտադրելու գործարան մը հիմնելու և անտի մօտակայ հանքի մը մեքենաները բանեցնելու համար 33 հզարթր. երկայնութեամբ օդային ելեկտրաթիւ հաստատելու արտօնութիւն խնդրուած է : — Պրուսայի ցուցահանգէսին մէջ Սէլանիկի բերքեր և արտադրութիւններ ցուցադրողներէն 31 հոգի գնահատութեան արժանացան : — Սէլանիկի թղթատարատան մէջ ծրարի առարման գործանութիւնները աւելցած են, և այդ առարմաներուն մաքսային տարեկան հասցիքը 3,500 սակի հասած է : — Պաղատտի և Մուսուլի հեռադրաթեւերը Տրէնէի հետ հաղորդակցող կայանին միացնելու առաջարկն ընդունուած է : — Դանուայի և Աֆիոն Գարահիտարի միջև ձիւհերու մէջ մնացած կառախումբը աղատուած է և Հայտարարաշա-էրէյլիի զիծը ամբողջովին բաց է : — Պրուսայի Շերտմարուծական Վարժարանը կը ծանուցանէ թէ տրտարին աշակերտ կ'ընդունի հետեւեալ պայմաններով. Թեկնածուները լիովին 17 տարեկան եղած ըլլալու են Ապրիլ 1ին երբ դպրոց կը մանկն, խնդրապիւնները Մարտ 20է առաջ վարժարան հասցնելու են, նշանակելով անոնց մէջ իրենց հասցէն, ծննդաւայրը և վկայապիւնները (եթէ ունին), և կցելով իրենց ծննդեան վկայապիւն պատճէնը, օրինական ձեով պատրաստուած, բարի վարքի վկայապիւր ձեւնաւ իշխանութեան կամ բնակավայրի տեղին կողմէ արուած, բժշկական վկայապիւրը հաստատող թէ երեք տարիէ ի վեր պատուաւորուած են, ուսումնական վկայապիւրներ կամ անոնց պատճէնները : Աշակերտները կ'ընդունուին մրցման քննութեամբ, որմէ վերջ կը մնան նախնական կամ նմանօրինակ վարժարաններէ վկայապիւնները : Քննութեան նիւթերն են թուարանութեան չորս գործողութիւն և երկրին մէջ խօսուած լեզուի մը դրաւոր ծանօթութիւն : Քննութիւնները կ'ըլլան բնականայի և Թուրքերէն լեզուով : — Պրուսայի նահանգին այս տարուան ձիթաղողի տառնորդը 8,127,240 դահ-ի վարձակալութեան տրուած է, որ անցեալ տարուանէն 3,074,394 աւելի է :

Այլապէ. Անցեալ շաբթուան ցուրտը մայրաքաղաքէն դուրս գաւառներու մէջ ալ զգացուած է և ամէն կողմէ լուրեր կու գան փոթորկին աւերներուն վրայ : Փրանսական ստապատտանաւ մը Զոնկուլաքէ Էրէյի երթալու միջոցին ընկելած է հանքածուխի ընկերութեան 60ի մօտ գործաւորներով : Ուրիշ կողմեր նաւեր խրած, վնասուած և յապաղած են : — Երբ մէկը գրոշմատուրքի կաշնապիւրն հակառակ շարժելով տուգանքի դատու-

պարտուելի և չլծարէ, 91 օր պիտի բանտարկուելի, բայց իր գոյքը պիտի չզրտուուի կամ չծախուի: — Գերմանական թերթ մը կ'ըսէ թէ Օսմ. նաւատորմը վեհ. Սուլթանին օրով մեծապէս զօրացաւ: Միայն անցեալ տարւոյն մէջ 16 նորաշէն կամ նորոգեալ մարտանաւ ունեցաւ: — Օսմ. Կայս. Պանքան այս տարի 22 ֆրանք շահաբաժին պիտի տայ, որ 2 ֆրանք աւելի է անցեալ տարւոսնէն: Իր բաժնեկիցիներու գինը հետզհետէ կը բարձրանայ: — Բուսանիոյ կողմէ Թուրքիա զրկուած ապրանքներուն երեք քառորդը, 9 միլիոն ֆրանքէ աւելի, ալիւր և ալիւրային նիւթ է: — Մարդահամարի պահուն չարձանադրուածներու նկատմամբ ուղղուած հարցման մը պատասխանուեցաւ թէ ներկայ մարդահամարի միջոցին երեւան հանուած այդպիսի անձերու արձանագրութիւնը Քաղաքապետական Խորհուրդը պիտի կատարէ վիճակները լսելէ ետեւ, նմանապէս ներկայ մարդահամարին աւարտելէն ետքը:

Բաղդ. Ժող. Գայսէրի միտնար Մր. Ֆառու, իր դատեր ատողական վիճակին համար Ամերիկա երթալ պարտաւորուելով, հինգշաբթի մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս: — Յովհ. Էֆ. Թէլֆէսան մէյմէկ ոսկի զրկեց Գույսլուի եկեղեցիին շինութեան և Պրուսայի որբանոցին համար:

Հայ Լաւ. Ժող. Կովկասի փոխարքան ամսոյս 2ին իր կնոջ հետ լքածին գնաց և պատուով ընդունուեցաւ Կաթողիկոսէն: Հայրապետը փոխարքային ի պատիւ տրուած հացկերոյթի մը մէջ հնորհալուութիւն յայտնեց այն ծոռայութիւններուն համար, զորոնք փոխարքան մատուց Ռուսահայ եկեղեցիին կողմէն: Եւստի քան զարձուելուն համար և Սր. Յակոբի մատուցելով թանկագին խաչ մը նուիրեց անոր և աղամանադարձ մատանի մը անոր տիկնոջ: Փոխարքան և տիկինը մայր Կայսրուհիին ի Սր. Փեթրոսաղոբի հետադրած են թէ չապահով մնացին իրենց տոյն այցելութենէն: — Հայրապետը Պարսից Շահին մահէն քանի մը օր առաջ իր բարեմաղթութիւնները հետադրած էր Ն. Վեհափառութեան ապաքինման համար: Շահն ալ հնորհալուութեան հետադրով մը պատասխանած էր: — Կ'իմացուի թէ Էջմիածնի Աբաբա պաշտօնակիրներ, որ ժամանակէ մը ի վեր դադարած է, վերստին պիտի հրատարակուի: — Պատրիարք Հայրը նամակով մը Աստաղազարի Հայուհեաց Վարժարանի ուսուցիչ Յովհ. Ալեքսանեան էֆ.ն հնորհալուած է Մ. Շարլ Վալմիէրի Պաշտօնէն Հայերէնի թարգմանած ըլլալուն համար, և զայն քաջալերած է շարունակել թարգմանչական այս գործը: — Պարսից կառավարութիւնը խանութեան պիտուս տուաւ Սինկափուրդի Տիգրան էֆ. Սար-

գիսի, որ ժամանակէ մը ի վեր Իզմիր կը բնակէր հիւրաբար, և Սինկափուրի Պարսկական ընդհ. հիւսպատոս կարգեց զայն: — Հայ թերթերը այս շաբաթու չափ զրադեցան այն նամակով, զոր Տ. Մուշեղ Նպակ. զրկած է Կրօն. Ժողովի ատենապետին: Նամակալիւրը կը պախարակէ իրեն նկատմամբ նոյն ժողովին կողմէ տրուած որոշումը և կը նկատի ցոյց տալ թէ այդ որոշումն անձեզի է: Նամակը քննափնտրուեցաւ իւրեւ երիտմտաբար հոգեւորականի մը անվայել լրբութեամբ գրուած բան մը: Ունեցող կողմէ ալ անարկուեցաւ թէ եպիսկոպոսական այս խնդիրը գեա վեճի տարակայ է Հայ եկեղեցիի կաթողիկոսներուն համար: Սակայն քանի որ Հայ եկեղեցին մէկ վարչութեան տակ է և եպիսկոպոսութիւնն ալ հոգեւորականութեան մէջ առժամեաց և անզային բան մը չէ առաջնորդութեան նման, այլ տեական աստիճան մը, եթէ Կաթողիկոսի մը կողմէ ձեռնադրուած եպիսկոպոս մը համայն եկեղեցիին համար ընդունելի պիտի չլլայ, այդ կ'ենէն խաղէ: անտարակոյս թէ եկեղեցիին համար նախապէս լուծելի կարգ մը կարեւոր հարցեր կանգնանայ, և ընականաբար եկեղեցիին շահը կը պահանջէ որ նախ այդ հարցերը լուծուին: — Հայ բնուի համար կատարեալ բազմաբնի մը պատրաստութիւնը Արմաշի Գաղականքին յանձնելու խնդիր մը կ'ուսուցանարուի: — Սեդրաք Մանթիկեան էֆ. Հայերէն սղապրութեան գրութիւն մը հնարած է: — Կայս. Բժշկական Վարժարանի տարաբանութեան ուսուցիչ Յովսէփ էֆ. ճէլալեան Ներքին անուսով ներկ մը հնարած է մագի համար և Բժշկական Վարժարանի Ժողովը արտօնած է անոր գործածումը: — Ծանօթ ուսուցիչ Յակոբ էֆ. Ոսկան միտաւ 82 տարեկան: Ազդ. Հիւանդանոցը առաջին անգամ «Ազգին Տունը» կոչողը հանգուցեալն եղած է: Աւագրական հրապարակ. Յունի. 26 (Ն. Տ.) Օ. Ռ. 100

Յոբէն, Անտոնով ընտրել, 123-130 զահ, նոյն մանր, 93-100, Սէլիկ. 203-240:	Լաւէա, Սե Ծով, 100 քաշը, 37-38 փր.:
Յոբէն, (Բ) 90-92 (Գ) 82-84:	Սէլիկ, Օսկան (Ա) 97-98 զահ.:
Յոբէն, 100 քաշը 5 $\frac{3}{10}$ -6 ոսկի:	(Բ) 90-92 (Գ) 82-84:
Յոբէն, Եղեղան, պարկը 84-90 զահ.:	Սէլիկ, Օսկան (Ա) 97-98 զահ.:
118-120, Բիզան (Ա) 43 $\frac{1}{2}$ փր.:	(Բ) 90-92 (Գ) 82-84:
Դրամական. Յունի. 19/1 Փետր. Օսմ. Միաց. Օ. Ռ. 103 34	Լաւէա, Սե Ծով, 100 քաշը, 37-38 փր.:
Մէհիպիյէ 108 02	Սէլիկ, Օսկան (Ա) 97-98 զահ.:
Մէթալիք 98 20	(Բ) 90-92 (Գ) 82-84:
Մանր արծաթ 104 03	Սէլիկ, Օսկան (Ա) 97-98 զահ.:
Ռոնսիոյ ընդ 90 20	(Բ) 90-92 (Գ) 82-84:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ա. Բ. Ե. Տ. Ս. Բ. Ե. Բ. Մեքսիկոյի հարաւորակողմը Թէհուանթէ-
փէքի երկաթուղին Յունի. 23ին պաշտօնապէս բաց-
ուեցաւ ներկայութեամբ Հանրապետութեան նա-
խագահ Զօր. Տիաղի, երկրին նախարարութեան,
օտար գեապաններուն և ականաւոր ուրիշ անձնա-
ւորութիւններու: Երկաթուղին շինուած է Թէ-
հուանթէփէքի պարանոցին մէկ կողմէն միւսը,
արեւմուտքէն իտալական Ովկիանոսի ափը, արեւ-
ելքէն Մեքսիկոյի ծոցին ափը: Պարանոցին լայնու-
թիւնը ուղիղ գծով 200 հզրմթր. է, բայց երկա-
թուղին քիչ մը ուրբուն ընթացք ունի լեռնաշղթ-
թայի մը պատճառով և երկայնութիւնն է 304
հզրմթր.: Գծին կարեւորութիւնն այն է որ Ատ-
լանտիկի և Սաղարականի ափերը իրարու կը
միացնէ: Մինչև հիմա երկու ճամբով կը կատար-
ուէր Սան Ֆրանսիսքօի և Քալիֆօրնիան ուրիշ
քաղաքներու առևտուրը Միաց. Նահանգնե-
րու արեւելեան մասին հետ: Ապրանքները կա՛մ
կատարմով կը զրկուէին, որով փոխադրութեան
ժամանակը կը կարճնար բայց ծախքը կ'աւելնար,
կա՛մ նաւերով կը զրկուէին Հորն հրաւանդանին բա-
ւորաւքէն, և ժամանակը կ'երկարէր: Այս նորա-
բաց ճամբով ծովային երկու կարճ ուղևորութիւն
պիտի ըլլայ և պարանոցին վրայ մէկ ծովափէն միւսը
կատարմով փոխադրութիւնը իբր տասը ժամ պի-
տի աւել: Բնակչութիւնը, որու կը վերաբերի այս
երկաթուղին, արդէն 11 շուրջնաւ ունի և երեք ալ
շինելու վրայ է Սան Ֆրանսիսքօի մէջ: Կը կար-
ծուի թէ այսուհետև միայն առաքաւտանաւորը պի-
տի երթան Հորն հրաւանդանի ճամբով, և թէ գոր-
ծանութիւններու կարեւոր մէկ մասը նոր ճամբով
պիտի կատարուի: Ունիք կը կարծեն թէ Փանա-
մայի ջրանցին անսկսական յաջողութեան պիտի
ապաւնայ այս երկաթուղին: Սակայն հաւանօրէն
գէտ տառը կամ աւելի տարի պիտի անցնի մինչև
որ ջրանցին շինութիւնը ըմբռայ, և այդ միջոցին
Թէհուանթէփէքի երկաթուղին անմըցորդ պիտի
մնայ: Այս գիծը շինուած է գլխաւորապէս Անգ-
ղիական գրամապլլիսով: — Միաց. Նահանգներու
կառավարութիւնը որոշեց չընդունիլ Փանամայի
ջրանցին շինութեան համար առաջարկուած գիները
և պայմանները և նոր առաջարկներ կը փնտռէ: —
Միջազգային դժբախտ միջադէպ մը ծագեցաւ
Քինկաթընի երկրաշարժին առիթով: Ամերիկեան
Ծով. Տէյլիս իր կառավարութեան հրահանգով
Քինկաթըն գնաց նաւաբաժնէն քանի մը նաւով և
բժիշկներ ու նաւաւորներ ցամաք հանեց բժշկական

և ուսանողներն ծառայութիւն մատուցանելու
նպատակով: Կղզիին կառավարիչը, Սըր Ալեքսան-
արը Սուէթընըմ, չգիտցաւ ինչո՛ւ, վշտացաւ և
Ծովակալէն խնդրեց որ իր մարդիկը ետ կանչէ,
բնկով թէ իր կառավարութիւնը պէտք չունի օդ-
նութեան: Ուստի Ամերիկեան նաւերը քաշուեցան
դային, թէև աւելոյն քաղաքապետը և քաղաքա-
պետական խորհուրդը Ծովակալէն աղերսեցին որ
մնայ և նպատամատուց յանձնաժողովը ապանա-
ցաւ հրաժարիլ, եթէ այս աղերսը մերժուէր:
Կ'ըսուի թէ կառավարիչը աղէտին մեծութեան
այլապէս և զիւրադրովու գործած էր: Անգղիայ Ար-
տաքին գործերու նախարարը իր կառավարութեան
կողմէ Ամերիկեան կառավարութեան շնորհակալու-
թիւններ յայտնեց մատուցուած օգնութեան հա-
մար, և երկու կառավարութիւններուն լսելիա-
մական յարաբերութիւնները չազգուսեցան այս մի-
ջադէպէն որ զուտ անձնական բան է իր ծագու-
մով: Կ'ըսուի թէ կառավարիչը հրաժարական
տուած է: Մեր պետած նորագոյն հեռագրին հա-
մաճայն մահերու թիւը 730 կը հաշուուի: Արդէն
600է աւելի վիժմներ երեսն համուած են: Պի-
տոյքներ կը համին տոտաօրէն և կառավարիչն հե-
ռագրեց թէ գրամական օդնութիւն պէտք է վերա-
շինութեան նպատակներու համար միայն: Լանտոնի
Լորա Քաղաքապետին կողմէ մինչև չափաթ օր հան-
գանակուած նորաստի գումարը 33,600 Անգլ. ոս-
կիի հասաւ: Անգղիայ ուրիշ կողմերէն և Քանա-
ապէ ալ նպաստներ կը համին: — Միաց. Նահանգ-
ներու Արտաքին գործերու նախարար Մր. Բուլթ
անցեալ չաբթու. Քանաաս գնաց և խումն բաղ-
մութեան մը առջև, ուր կային նաև Քանաասայի
կառավարիչը, վարչապետը, և խորհրդարանի չառ-
անդամներ, բանախօսութիւն մը բրու, «որու
նմանը», կ'ըսէ Թոմաս թղթակիցը, «պիւժախօսու-
թեան և լայնմտութեան մասին քիչ անդամ ըսուած
է Քանաասայի մէջ»: Խօսեցաւ 40ամեայ այն գմայ-
լելի բարգաւաճման վրայ, որով Քանաաս «ակար,
անյար, անջատ ու կախեալ գաղթականութիւն-
ներու վիճակէն մեծ ու կորովի աղկի մը վիճակին
հասաւ»: Եւ յիշեցուց թէ, թէև Քանաաս և
Միաց. Նահանգները 3,000 մըն երկայնութեամբ
գծի մը վրայ իրարու ահամանակից են, 90 տա-
րիէ ի վեր խաղաղութեամբ կ'ապրին տոտայ պա-
տերազմի երկիւղի, որպէս թէ մէկ աղկ ըլլային:
— Անցեալ տարի ընդ ամենայն 243,912 հոգի գաղ-
թած են Քանաաս: Ասոնց մէկ չորրորդէն աւելին
Միաց. Նահանգներէն են: — Նախագահ Բուլթ վի-
թի փետան Մր. Լանկուէրթի չկարծեր թէ Նախա-

գահը ունէ պարագայի տակ փոխէ իր որոշումը, որ է այլեւս թեկնածու չըլլալ նախագահական պաշտօնին, զոր այնքան կարողութեամբ կը վարէ :

Գերմանիա . Ընտրական գործողութիւններուն ելքը Կառավարութեան համար զոհացուցիչ է : Լէ-փեյն Զերբուրի մէկ հեռագրին համաձայն Կառավարութեան յաջողութիւնը ապահովուած է : Կեդրոնի կամ Կղերական կուսակցութիւնը իր ոյժը պահած է : Բայց Ընկերավարականները 20 աթոս կորսնցուցած են : Բայիսթալի անդամներուն տմբողջ թիւն է 397 : Թեկնածու մը իր ընտրութիւնը յաջողցնելու համար Գերմանական օրէնքով մեծամասնութիւն չահելու է բոլոր իր մրցակիցներուն վրայ : Որովհետեւ քաղաքական քանի մը կուսակցութիւններ կան, երբեմն չորս հինգ ընտրելի կ'անուանուին միեւնոյն շրջանակին մէջ : Այդ պատճառով շատ անգամ գործը համեմատականի կը մնայ և երկրորդ ընտրութիւն մը անհրաժեշտ կը դառնայ : Այդ պարագային մէջ ընտրելի կ'ըլլան թեկնածուներէն այն երկուքը միայն, որոնք առաջին քուէարկութեան մէջ ամէնէն աւելի քուէ չահեցան : Ընտրական նախորդ պայքարին մէջ 184 ընտրութիւն համեմատականի մնաց, իսկ ներկայ պայքարին մէջ 169 : Առաջին քուէարկութեամբ 89 Կղերական ընտրուեցան, 44 Պահպանողական, 29 Ընկերավարական, իսկ միւսները ուրիշ կուսակցութիւններէ էին Պերլինի մէջ Ընկերավարականները 6 ներկայացուցիչներու 3ը ընտրեցին : Վեյերորթին համար ալ միւսանգամ ընտրութիւն պիտի ըլլայ և ընտրելիներէն մին Ընկերավարական է : Կլրալի Կայսեր ծննդեան 48րդ տարեդարձը տօնուեցաւ և Ընկերավարականներուն պարտութեան պատճառով աւելի խանդավառութեամբ : Ֆրանսայի Ընկերավարականները, կ'ըստի, շատ ախրած են Գերմանիոյ Ընկերավարականներուն պարտութեան համար : — Գերմանիոյ և Տանիմարքայի 1864ի պատերազմէն ետքը, երբ Շլէզվիկի գաւառը Գերմանիոյ կցուեցաւ, գաւառին բնակիչներուն թողուեցաւ ընտրել թէ Տանիմարքայի հպատակիլ կ'ուզեն թէ Գերմանիոյ : Շատեր ուղեցին Տանիմարքայի նկատուիլ և իրենց զաւակները թուով, իր 10,000, օրինական զիւրէ զուրկ մնացին, ոչ Գերմանացի և ոչ Տանիմարքայի նկատուելով : Խնդիրը վերջապէս լուծուեցաւ երկու երկիրներու կառավարութիւններուն լոնսակցութիւններով, և խնդրի առարկայ եղող անձերը այսուհետեւ Գերմանացի պիտի համարուին : — Բէտէնի մէկ անխաճանքին մէջ պայթում մը պատահեցաւ և 400 հանքագործներ վնասակարութեամբ տակ մնացին : Երկուշաբթի 125 դիակ հանուած էր :

Ճափոն . Վարչապետը աւագափառովին մէջ ըսաւ թէ Անդղիական զինակցութիւնը հետզհետէ կը դժբախտ և կ'ամբաստնուի, և թէ Ռուսիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւնները հաշտութեան կնքումէն ի վեր անդադար կը բարեփոխին : Փորթոմընի զաջնադէն ծաղում առնող զանազան խնդիրներ դէպ ի լուծում կը զիմեն փոխադարձ զիջման ոգիով : Սան Ֆրանսիսքօի խնդրին դադով, Ճափոնի կառավարութիւնը ամէն բանաւոր միջոցներ ձեռք առած է, Ամերիկեան կառավարութիւնն ալ ամէն ձիւ կը թափէ, զոհացուցիչ լուծում մը ձեռք բերելու համար : Գաջնադրի պայմաններուն մասին Ճափոնի կառավարութիւնը վստահաբար ակնկալեց յարմար համաձայնութիւն մը : Ճափոնաւ կան և Ֆորէական շահերուն համերաշխութիւնը մեծապէս աւելցած է, և արտասովոր պատուիրակ իթօ կոմսին խոհական անօրինութիւնները ակներե յաջողութեամբ պատկուեցան : Մանչուրիոյ մէջ Ճափոն Զինու վերադարձուց զԵնիքաու, լրացուց զինուորական վարչութեան ջնջումը և հաստատ որոշեց ամէնուն տեւորական շահերը յառաջացնել հան, Զինու բանալ տալով քաղաքները վաճառականութեան ուղի : Կառավարութիւնը, ազգային ոյժը և բարդաւածումը աւելցնելու համար, իր անտեսական կացութեան ներած չափով լուրջ ուշադրութիւն դարձուցած է զպոլցները, մեքենաները, նաւահանգիստները, գետերը, հաղորդակցութեան միջոցները, և ազգային հարստութեան աղբիւրները ծաղկեցնող ամէն բան բարեփոխու : Նաեւ անհրաժեշտ համարուեցաւ լրացնել պատերազմին պատճառով սպառած զինուորական ու նաւային սպառազինումները, որպէս զի նաւատորմը և բանակը արգիւնաւորութեան ամենաարձր վիճակի մէջ պահուին : Եւրասիական նախարարը ըսաւ թէ անտեսական ազգային պայծառ է : 200 միլիոն եւէնի (22 միլիոն ոսկի) փոխառութիւն մը արգէն իսկ վճարուած է և հեռզհետէ ուրիշ վճարումներ պիտի ըլլան ազգային պարսքը թեթեւցնելու համար :

Այլեւայլ . Սպանիոյ Ազատականները չկրցան միադանիլ իրենց մէջ : Ուստի Սինեոր Մաւրայի վարչապետութեամբ Պահպանողական նախարարութիւն մը կազմուեցաւ : — Փեքլինի Ռուս գետապանը Զինու կառավարութեան զեկոյց թէ Ռուսիա անմիջապէս ամբողջովին պիտի պարպէ զՄանչուրիա, 20,000 զօրք քաշելով և միայն երկաթուղիի պահապանները թողլով : — Անդղիոյ Կրթական նախարար Սր. Պըրէլ Իրանսայի նախարար անուանուեցաւ փոխան Սր. Պրայի, որ Ուսանիկէն կ'երթայ իրրեւ Անդղիական գետապան :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈՐ ՊՅՍԱՆԵԱՆ

Յինճանճըլար եղբուշու Ամէրիգան խան

ՀԵՏԵԻԵԱԼ ՆՈՐ ԳՐՔԵՐՈՒՆ

ՎՐԱՅ ՄԱՍՆԱԻՈՐ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՀՐԱԻԻՐՈՒԻ

Զբոսիչ Երէջ Հընէ Կենսագրութիւնը. Այս գիրքը 177 էջէ կը բաղկանայ: Թղթակազմը 3 և լատինական 4 $\frac{1}{2}$ դասի կը ծախուի: Հայաստան թուրքերէնին գինն ալ միևնոյնն է:

Պարզ Կէնս. Կը բաղկանայ 168 էջէ և կը ծախուի 3 $\frac{1}{2}$ դասի:

Բիւրաւանական Վարդապետութիւն: Ի մօտոյ պիտի ապուի թէ՛ Հայերէն և թէ՛ Հայաստան թուրքերէն, ուղղոյնքը կրնան հիմնովորեն իրենց յանձնարարութիւնները զրկել:

Տէրաւ, Խաչիկ Մէկ Լեւոն: Ասկէ առաջ ծանուցած ենք, սակայն այս անգամ նորէն կը յիշենք: Թէ՛ Հայերէնը և թէ՛ Հայաստան թուրքերէնը լատինական 7 և թղթակազմ 5 դասի Յանձնարարութիւնները զրկել Մը. Ո. Ո. Փիթի:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԶՐՈՒՅԱՏՐԱԿԱՆ ՄԵԹՈՏ

Ո՞վ չուզեր Անգլիկերէնի պէս տիեզերածառալ լեզու մը սորովիլ քիչ ժամանակի մէջ և լատինական մեթոտով: Գ. Կիւլեանի Անգլիկերէն լեզուի Զրուցատարական Բերականութիւնը ամէնէն լատինական ստաշնորդն ու դասագիրքն է, որ կարճ ժամանակի մէջ կրնայ սորովեցնել բաւական սահուն կերպով իսպիլ և գրել: Դիմել Մարգուան Յ. Սրապեան գրատունը, ուրկէ կարելի է ստանալ գիրքին արժէքին համար՝ 15 և փոսթայի ծախքին համար ալ 2 դահեկանի գրույթով զրկելով: 1—5

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐՔԱՆՈՅ

Ի ՊՐՈՒՍԱ

Անցեալ տարուայ մէջ Վեր. Թ. Ա. Պօլտուինի ձեռքով եղած նուիրատուութիւններն կը հրատարակենք մատուցանելով մեր ջերմագին շնորհակալութիւններն իւրաքանչիւր Պատ. նուիրատուի, և սոյն դրամներ զանձող և զրկող Վեր. միախնարաց, մանաւանդ Մը. Փիթի և Վեր. Թ. Ա. Պօլտուինի և Արժ. պաշտօնէից և ուրիշ բարեջան անձնաւորութիւնաց:

Արապկիրէ 134 դհ. Օտմ. ոսկին 100 էն, Խարբերդէ 265, Տիկ. Մարգարիտ Ազաճանեան 19, Ս. Վարդապետեան էֆ. 19, Անգրէասեան էֆ. 220, Վեր. Տօդ. Կրինի ձեռքով 60, Ներկարարեան էֆ. 100, Քերպիլեան էֆ. 19, Թօտօյիւրան, Գոմաձոր 15, 26, Վեր. Ա. Վարդանեան 148, Մ. Հ. Քիրէճեան էֆ. 330, Յ. Թէշէրեան էֆ. 46, Վեր. Յ. Սանդիկեան 16, Ա. Արմաղանեան էֆ. 87, Միլտոնեան էֆ. և Քէյլեան 105, Ա. Իյնատիոսեան էֆ. 139, Յրէզնօ 451, Գ. Ս. Գարբիէրեան էֆէնտիի ձեռքով 200, Սունկուրլու 46, Միհրան Քէյլեան էֆ. 44, Վեր. Մ. Գաղանձեան, Ափաղ 112, Հիւսէյնիկի Լիկեղեցի 47, Մէլգուր Աիլայիտէն էֆ.

Նիկաէ 10, Յիլիպէ 100, Միհրան էֆ. ձիլաճեան 110, Վեր. Կարապետ Մեղքոնեան Թէմրան-Քիլ 278. Համազումար 3,131 դահ.:

Անցեալ տարուան Նոյ.ի հաշուեցոյցէն ետե հետեալ դրամներն ընդունած ենք, որոց համար ի սրտէ շնորհակալութիւն կը մատուցանենք. Պատ. Մ. Տոմպալեան, Ամասիա, օրց. 85, Յ. Գոնտայեան էֆ. որդւոյն ծննդեան տարիւ 23 դհ. արծաթ, Գեր. Թաթուլ Ծ. Վ. Դուրեան, Առաջնորդ Պիլէճիկի 40, Կարապետ էֆ. Օտեանի ձեռքով օրց. 1906ի 100, այսինքն Սթանոգէ 60, Լեկիւրիէ 10, Գառնիկ էֆ. Իզմիրլեան 17, Կ. Օտեան էֆ. 13, Օր. Զ. Տէմիրեան 20, Օր. Պ. Նօտուլեան Ատապաղար 20 ու. որոց վաճառումէ անդ 120. Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութիւն ի Պրուսա 108, Հ. Նաղլըճեան էֆ. 20, Վեր. Գ. Տէմիրճեան, Կիւրին օրց. 120, Ե. Մ. Քէլալեան Յրէզնօ 60. Թ. Ներկարարեան էֆ. Խոսկաղ 190, այս նրն ինքը 60, Մ. Պօլիկեան էֆ. 10, Մ. Սըլեան էֆ. 5, Յ. Պարութճեան էֆ. 20, Հ. Մինասեան էֆ. Արմաղ 10, Մ. Մինասեան էֆ. անդ 5, վաճառեալ օրց. զրեանք 80, Կ. Կէմիճեան էֆ. Խարբերդ օրց. և գրք. 216, Գ. Զամպաղճեան էֆ. Կեսարիա 2 որոցց համար 864, Վեր. Ա. Վարդանեան Ամերիկա օրց. 170, Վեր. Թ. Ազանեան Խարբերդ օրց. 168, Յ. Ալիքսանեան Ատապաղար օրց. ի հաշիւ 26, վաճառումէ 5, Կ. Յովնանէսեան էֆ. 60 կտոր կարկանդակ, Տիկ. Յ. Թէոսեան 108, Ալպերթ Ա. Թորոսեան «Փոքրիկ Մանուկ» Պիլէճիկ 6, Օթթօ Պաղտատարեանի ձեռամբ Պարտիզակ օրց. 379, այսինքն, 5 ական դհ. մէկ օրց. Մ. Անդրէասեան էֆ., Մ. Մօրճիկեան էֆ., Ս. Մօրճիկեան էֆ., Դ. Գանչէլեան էֆ., Յ. Թարթանեան էֆ., Բիրենեան էֆ., Օ. Պատմաճեան էֆ., Ս. Մինասեան էֆ., Մ. Սըլեան էֆ., Կ. Վարդապետեան էֆ., Տիկ. Զ. Պէրպէրեան, Պատ. Ս. Մանուկեան 14, Տօդ. Յ. Տէր Ստեփանեան էֆ. 20, Տ. Տէր Անգրէասեան էֆ. 20, Գ. Յարութիւնեան էֆ. 10, Մ. Ծալեան էֆ. 5, Ա. Խաչատուրեան էֆ. 5, մնացեալք օրց. բուն գնով վաճ. 250, Ա. Մ. Պօլիտ պատի Օրց. Միտ Բատրա 20, 2,867 դհ.:

Այս գումարին մէջ չէ 243 դհ. զոր անցեալ Մարտ 1ին ընդունած ենք Առաջիկայ Եկեղեցիէն Վեր. Պ. Թօփալեանի ձեռամբ և չէր հրատարակուած Աւետիքի մէջ, Հաստատութիւնս կը յանձնարարենք այս նոր տարուան մէջ ևս բարեխառաց հասնուել տղովից և ջերմ ձեռնառութեան, մաղթելով որ ներկայ տարուոյս ամէն մէկ օր բերէ անոնց և մեզ օրհնութիւն նոր:

Միշտ ապօթարար

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԵՄ ԵՒ ԿԵՆՍԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐՔՂ ՊՐԻԹԵՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆՅԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 16,378,774
ՀԱՍՈՅԹ 1902
ՏԱՐԻՈՅ » » 3,628,647

ՆՕՐՏՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 6,227,900
ՀԱՍՈՅԹ 1902
ՏԱՐԻՈՅ » » 4,447,400

Ընկերութիւնք իրենց Կ. պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կը ստանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, աւելի օգտակար և աւելի զիւրապնի սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բողոքատարար այն բացարձակ ապահովութեան՝ զոր կ'ընծայեն իրենց դրամադրիտոյ մեծութեամբ և իրենց պահեստի միջերեսը գումարներուն ստուարութեամբ: Նաև իւր ապացոյց իրենց հաստատութեան՝ միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ սուժած վնասներն 39,500,000 Անգլ. օսկին կ'անցնի:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ “ՄԱՐԻԹԻՄ”

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. օսկի 500,000

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. օսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովարէ շոգնաւուց և առաքատամաւուց մէջի ապրանքները և դրամաձարները խիստ օգտակար արդամանաւ: Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւնն անուշ ուզողը կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան, զեանայարկի թիւ 21 և 22 սենեակները, առ ԳՍՈՒՆԿ Թ. ՍԵՐՈՅԵԱՆ, Գործակալ Կ. պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց:

ԼԱՆՔԱՇԻՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Դրամագրոյն 12,000,000 Անգլ. օսկի

Անգլ. Ապահովագրական Ընկ. հրդեհի եւ կենաց, «ԲՈՅԸԼ» ընկերութեան հետ ձուլուած:

Հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ աւելն ածակ առացուածներ քարուկիր եւ փայտաշէն, կարասի եւ ապրանքներ, եւն., եւն.:

ԼԱՆՔԱՇԻՐ Ընկ. միշտ նշանաւոր եղած է աւելն վնաս անմիջապէս եւ արդարութեամբ հատուցանելով: Իր ահագին գրամագրութիւնը

ՏԱՍԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՆ Անգլ. Ոսկի

բացարձակ ապահովութիւն կ'երաշխաւորէ իր ապահովագրեալներուն:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՎԸՐՓՈՒԼ.

4 North John St.

ԼՈՆՏՈՆ.

28 Lombard St. E. C.

Փոխ գործակալութիւններ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ:

Ընդհանուր գործակալներ ի Կ. պոլսո

BOND, SELLAR & Co.

(Պոնտ, Սէլըր եւ Ընկ.)

4, 5 Բիւչիւք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա

ՊԱՐՁ ԿԵԱՆՔԸ, Գրեյ՝ Շաբլ Վալէր, Խաբէմանէ Զով. Ս. Ալթաւան: Շահեկան, բարոյալից և իրապէս համով-հոտով հատոր մը, որ «Իւրուն մեծագոյն զիրքերէն մին» կոչուած է: Մատթէոսեան իմամմոտ ապագրութիւն. մաքուր թուղթ. սիրուն և ճաշակուոր կազմ: Էջ 168: Գին՝ միայն 3½ դր.: Դիմել Մր. Բիլի, Ամերիկեան Խան, Կ. պոլսո: Կը ծախուի նաև Թարգմանիչի քով՝ Հայուհեաց Վարժարան, Առաքաղար, ինչպէս նաև Պոլիս գրադարաններու քով:

2—3

ՊԱՐՏԵՂԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Յակնիթի (զիւմպիւլ), կապի (լալէ) և նարկիզի (զէրէն) երկերկու, և Ֆրիսիայի, իքսիայի ու մոնպրէշիայի մէջ, ընդ ամանայն ինը, սոխ կը դրկուի 4 քահնոց 6 նամակադրոյմի փոխարէն: Դարձեալ, անշարեղէնի վեց ծրար հունա նոյնափ նամակադրոյմի փոխարէն: Դարձեալ, բանջարեղէնի վեց ծրար հունա նոյնափ նամակադրոյմի փոխարէն: Հաջե.

Établissement Horticole de Thérapia, Constantinople.
14—26